N. 19.—1863. Суббота.—Sobota. 23 Февраля. 23 Lutego.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ
KURYER WILEŃSKI

ВЫХОДИТЪ по Вторникамъ, Четвергамъ и Субботамъ.

WYCHODZI we Wtorki, Czwartki i Soboty.

Часть Оффиціальная.

ВИЛЬНО.

Помѣстнымъ соображеніямъ, города Минской губерніи: Пинскъ, Слуцкъ и Новогрудокъ съ ихъ уѣздами, объявлены генералъ-губернаторомъ на военномъ положеніи.

Начальникъ штаба войскъ Виленскаго военнаго округа, генералъ-маіоръ *Циммерманъ.*

ИЗВѢСТІЯ ИЗЪ ПОЛЬШИ.

ПОСЛѢДНІЯ ТЕЛЕГРАФИЧЕСКІЯ ДЕПЕШИ.

Варшава, 16-го февраля.

Остатки шайки Богдановича уничтожены маіоромъ Ракуса; самъ Богдановичъ взятъ въ плѣнъ со всѣмъ обозомъ.

Кіевъ, 17-го февраля.

Ген.-лейт. Рудановскій занялъ 18-го числа Дубенку; бывшая тутъ шайка разсѣялась.

Въ южныхъ частяхъ гродненской и минской губерній, хотя спокойствіе не было нарушено, однако же кое-гдѣ бродятъ шайки, для розысканія которыхъ посылаются команды казаковъ и пѣхоты.

Варшава, 17-го февраля.

Вчера, въ 9 ч. вечера, полиція открыла на паньской улицѣ (на самомъ краю города, у вала) сборище до 90 человѣкъ, готовыхъ къ выступленію изъ города для присоединенія къ шайкамъ. Домъ, гдѣ было это сборище, окруженъ, заговорщики сдѣлали шесть выстрѣловъ, которые не причинили никакого вреда, и бросились въ разсыпную. При преслѣдованіи и хватаніи ихъ, одинъ изъ нихъ заколотъ штыкомъ. Всѣ забраны и отведены въ цитадель.

Впрочемъ, въ городѣ все тихо и спокойно.

Варшава, 17-го февраля.

Изъ плоцкой губерніи генералъ-лейтенантъ Семека доноситъ, что полковникъ Рѣдичкинъ, въ лѣсу, у деревни Скрвильно (липневскаго уѣзда) [1]) отыскалъ и уничтожилъ шайку въ 70 человѣкъ; у мятежниковъ убито 20, взято въ плѣнъ 16 и много оружія. У насъ убитыхъ 2.

1) Въ сѣверной части уѣзда, близь прусской границы.

Część Urzędowa.

WILNO.

Z uwagi na okoliczności miejscowe, w miastach gubernji mińskiéj: *Pińsku, Słucku* i Nowogródku, oraz w powiatach do nich należących, ogłoszony został przez jenerał-gubernatora stan wojenny.

Naczelnik sztabu wojsk wileńskiego okręgu wojennego, jenerał-major Cymmerman.

WIADOMOŚCI Z POLSKI.

OSTATNIE DEPESZE TELEGRAFICZNE.

Warszawa, 16 lutego.

Resztki bandy Bohdanowicza zostały zniszczone przez majora Rakusa; sam Bohdanowicz wzięty w niewolę z całym obozem.

Kijów 17 lutego.

Jen. por. Rudanowski zajął 18-go Dubienkę; znajdująca się tu banda rozeszła się. W południowych częściach grodzieńskiéj i mińskiéj gubernji, chociaż spokojność niebyła naruszoną, jednakże gdzie niedzie bandy się tułają, dla wyszukania jakowych posyłają się komendy kozaków i piechoty.

Warszawa 17 lutego.

Wczoraj o godz. 9 wieczorem policja wykryła na ulicy Pańskiéj (na samym końcu miasta przy wale) zbiorowisko do 90 osób, gotowych do wystąpienia z miasta dla przyłączenia się do band. Dom, gdzie było to zbiorowisko, otoczono, spiskowi dali sześć wystrzałów, które nie sprawiły żadnéj szkody i rzucili się w rozsypkę. Przy ściganiu i chwytaniu ich, jeden z nich został zakłóty bagnetem. Wszystkich zabrano i odprowadzono do cytadeli.

Zresztą w mieście wszystko cicho i spokojnie.

Warszawa 17 lutego.

Z gub. płockiéj, jenerał porucznik Siemieka donosi, iż półkownik Riediczkin, w lesie nieopodal wsi Skrwilno (w powiecie lipnowskim) *) odszukał i zniósł bandę z 70 ludzi; u powstań-

*) W połudnowéj części powiatu niedaleko granicy pruskiéj.

11-го т. февраля происходило второе засѣданіе Виленской археологической коммиссіи за тек. годъ, подъ предсѣдательствомъ гр. Евстафія Тышкевича. По прочтеніи протокола прошлаго засѣданія и отчета о корреспонденціяхъ ученыхъ обществъ и членовъ коммиссіи, ученый секретарь предложилъ на разсмотрѣніе присутствовавшихъ членовъ составленный имъ списокъ грамотамъ, актамъ и письмамъ, имѣющихъ войти въ составъ второй части издаваемаго коммиссіею свода актовъ. Между прочимъ сюда войдутъ найденные въ кассельскомъ архивѣ почетнымъ членомъ комиссіи г. Константиномъ Сидоровичемъ документы гессенскаго ландграфа Гейнриха Желѣзнаго, Казиміра В. и Аделаиды, княжны Гессенской, съ 1341 года, касающіеся разрыва брачныхъ связей Казиміра В. съ этою княжною; разныя привиллегіи Владислава Ягеллы, князя Михаила Сигизмундовича, Свидригайлы, Казиміра и Александра Ягеллоновичей; люстраціи Пинскаго и Клецкаго княжествъ составленныя во второй половинѣ XVI в. ст. Хвальчевскимъ и Кретынгенскаго староства Яковомъ Лашковскимъ; нѣкоторыя привиллегіи Стефана Баторія; письма о войнахъ казачьихъ и подробная исторія Лжедмитрія, Марины Мнишекъ, изъ современной рукописи, хранящейся въ Императорской публичной библіотекѣ въ С. Петербургѣ.

Наконецъ прочитанъ былъ списокъ особъ и заведеній пожертвовавшихъ книги и другіе предметы въ пользу Виленскаго музеума древностей.

Въ Бирж. Вѣд. пишутъ:

I.

Мы уже сообщили въ свое время нашимъ читателямъ, что по настоянію финансоваго комитета военная смѣта на 1862 годъ была значительно сокращена; нынѣ, какъ видно изъ всеподданнѣйшаго доклада 1 января 1863 года о дѣйствіяхъ военнаго министерства въ 1862 году, это вѣдомство приложило всѣ усилія къ большому еще сокращенію своей смѣты на 1863 годъ, и не смотря на всѣ неблагопріятныя обстоятельства, противодѣйствовавшія уменьшенію расходовъ, министерству удалось, посредствомъ разныхъ, объясненныхъ въ своемъ мѣстѣ, распоряженій и переобразованій, достигнуть такого сокращенія сравнительно съ предшествующею смѣтою, которое превышаетъ цифру 5 мильоновъ, предварительно заявленную военнымъ министромъ финансовому кимитету, какъ крайній предѣлъ возможныхъ сбереженій.

Такой результатъ тѣмъ болѣе можетъ быть признанъ удовлетворительнымъ, что произведенное въ истекшемъ году сокращеніе численнаго состава арміи, на 83,000 человѣкъ и 11,000 лошадей, не могло еще обнаружить полнаго своего вліянія на смѣту 1863 года.

Военное министерство въ своихъ дѣйствіяхъ въ истекшемъ году неуклонно стремилось къ тому, чтобы пожертвованія, употребляемыя на содержаніе арміи, не были бы, такъ сказать, затратами конечными, для удовлетворенія собственно нуждъ мирнаго времени, но ложились задаткомъ для облегченія тѣхъ тяжкихъ пожертвованій, къ которымъ государство бываетъ вынуждаемо съ открытіемъ войны. Смотря съ этой точки зрѣнія, военное министерство старалось привести въ должный порядокъ матеріальную часть арміи, улучшить вооруженіе, пополнить неприкосновенные запасы, но въ тоже время освободить бюджетъ отъ бремени непродуктивнаго въ военномъ отношеніи нестроеваго элемента. Всѣ допущенныя и предполагаемыя еще сокращенія въ числительности арміи не только не ослабляютъ боевой силы, но имѣютъ цѣлью—приращеніе тѣхъ средствъ, которыми государство можетъ располагать для веденія войны.

II.

Обращаясь снова къ отчету по министерству внутреннихъ дѣлъ, въ этомъ весьма важномъ документѣ мы встрѣчаемъ слѣдующія данныя по отношенію къ раскольникамъ и евреямъ.

Высочайше утвержденныя въ 1858 г. наставленія для дѣйствія съ раскольниками служили и въ 1860 г. неизмѣннымъ руководствомъ для всѣхъ распоряженій министерства. Въ силу этихъ привилъ преслѣдовались только такія дѣйствія раскольниковъ, которыя положительно нарушали установленный порядокъ общественнаго благоустройства, и наоборотъ, отклонялись всякія стѣсненія для раскольниковъ въ тѣхъ случаяхъ, гдѣ не было ни распространенія заблужденій, ни другихъ проступковъ, воспрещенныхъ общими законами.

Изъ всѣхъ раскольничьихъ сектъ только въ одной, и притомъ самой вредной сектѣ, такъ называемыхъ странниковъ или бѣгуновъ, фанатизмъ не только не уменьшился, но по видимому увеличился въ послѣднее время, и между членами этой секты снова стали возникать случаи самосожиганія. Такъ въ 1860 г., въ карюпольскомъ уѣздѣ олонецкой губерніи, нѣсколько казенныхъ крестьянъ каринскаго общества, съ женами и дѣтьми, въ числѣ 15 человѣкъ, сожгли себя въ особо устроенной избушкѣ. Въ домахъ ихъ найдено только нѣсколько фанатическихъ надписей, въ которыхъ хулилась православная церковь и приводились тексты изъ разныхъ старопечатныхъ книгъ, прославляющіе „гонимыхъ странниковъ, со Христомъ горящихъ“.

А вотъ что читаемъ мы въ отчетѣ объ евреяхъ:

Евреевъ обоего пола числилось 1,381,860 *); синагогъ 585, молитвенныхъ школъ 2,333, должностныхъ лицъ (раввиновъ, старостъ и казначеевъ) 5,679.

Со времени коренной реформы, происшедшей въ публичныхъ правахъ еврейскаго исповѣданія, между просвѣщенными евреями запада обнаружилось общее стремленіе къ сліянію въ правахъ и обычаяхъ съ прочимъ населеніемъ европейскихъ государствъ. Во Франціи сліяніе это достигло такого успѣха, что самое названіе евреевъ исчезло въ этомъ государствѣ, и они именуются не иначе, какъ французами еврейскаго исповѣданія.

Столь могущественное вліяніе просвѣщенія, которое породило и самую реформу въ религіозныхъ понятіяхъ евреевъ, обнаружилось и между русскими евреями, получившими высшее образованіе, хотя число таковыхъ слишкомъ еще незначительно. Въ послѣднее время однако правительство наше обратило особенное вниманіе на евреевъ, и Высочайше утвержденою 25-го февраля 1860 г., программою поставило себѣ цѣлію нравственное ихъ преобразованіе и сближеніе съ коренными жителями имперіи.

Имѣя въ виду, что для нравственнаго преобразованія евреевъ весьма важное значеніе должны имѣть раввины, какъ руководители и наставники еврейскихъ обществъ, правительство издало законъ, по которому раввинами могутъ быть только лица, получившія высшее образованіе, и преимущественно воспитанники спеціальныхъ раввинскихъ училищъ. Но молодые люди, получившіе образованіе въ этихъ послѣднихъ училищахъ и принадлежащіе къ новому религіозному направленію, встрѣтили, среди невѣжественной массы своихъ единовѣрцевъ, сильное сопротивленіе при выборахъ въ раввинскія должности. Однако министерство, дѣйствуя путемъ убѣжденія, не прибѣгая къ насильственнымъ мѣрамъ, успѣло достигнуть весьма благопріятныхъ результатовъ: въ 15 еврейскихъ обществахъ избраны въ раввины воспитанники раввинскихъ училищъ. Одесское же еврейское общество, какъ болѣе образованное, избрало себѣ лембергскаго раввина, доктора философіи Швабехера, отличающагося глубокою ученостью и просвѣщенными убѣжденіями.

Многіе вопросы, возбужденные въ прошедшемъ году въ министерствѣ, по тѣсной связи съ религіознымъ бытомъ евреевъ, требуютъ спеціальнаго обсужденія въ раввинской коммиссіи, которую и предположено было созвать въ 1861 г. Вопросы эти относятся главнымъ образомъ къ устройству мѣстнаго управленія духовными дѣлами евреевъ и къ существующимъ между ними безмысленнымъ обычаямъ, которые, не имѣя никакого основанія въ собственной ихъ вѣрѣ, служатъ между тѣмъ препятствіемъ къ нравственному ихъ развитію.

III.

Еще къ прошлому году, при обсужденіи вопроса о продоставленіи евреямъ права поселенія и торговли повсемѣстно въ имперіи, мы имѣли случай высказать наше мнѣніе о современномъ государственномъ значеніи еврейскаго племени. При семъ мы выразили вѣроятность, что, согласно съ видами проекта о пошлинахъ за право торговли, одновременно съ введеніемъ новаго права на торговое производство, послѣдуетъ и постановленіе о свободномъ поселеніи евреевъ на всемъ пространствѣ Россіи. Это, пока, не осуществилось. Въ публикованномъ мнѣніи государственнаго совѣта, 4-го января текущаго года, по предмету о пошлинахъ за право торговли, опредѣлено предоставить министру финансовъ: „предположеніе о дозволеніи евреямъ селиться и торговать во всѣхъ частяхъ имперіи внести на предварительное соображеніе комитета по еврейскимъ дѣламъ, съ тѣмъ, чтобы заключеніе онаго по сему предмету было внесено на окончательное разсмотрѣніе государственнаго совѣта“. Мы, конечно, не можемъ знать какъ сформируются объ этомъ важномъ вопросѣ соображенія комитета по еврейскимъ дѣламъ; но есть достаточная причина предполагать, что въ рѣшеніи высшаго правительства результатъ окажется, на сколько возможно, благопріятный для евреевъ, ибо, какъ, между прочимъ, значится въ приведенномъ выше извлеченіи изъ отчета по министерству внутреннихъ дѣлъ за 1860 годъ, правительство наше проявило уже свое глубокое сочувствіе къ еврейскому населенію въ Россіи.

Просвѣщенныя либеральныя стремленія нашего правительства по всякаго рода высокогуманнымъ внутреннимъ реформамъ нынѣ осязательны, впрочемъ, для всѣхъ и каждаго; но не всѣ довольно отдаютъ себѣ отчетъ въ томъ: сколько должно перенести борьбы правительство съ закоренѣлыми предразсудками, съ слѣпыми страстями, съ вѣковыми заблужденіями. Этотъ случай, со всѣми его затрудненіями, представляется, безъ сомнѣція, и въ рѣшеніи вопроса о всякаго рода расширеніи общественныхъ правъ русскихъ гражданъ-евреевъ. Противоборствовать умственному мраку и невѣжественнымъ страстямъ, ознакомлять и примирять людей съ живыми требованіями вѣка, все тѣснѣе связывать ихъ съ идеями цивилизаціи — вотъ священная задача всѣхъ органовъ образованія, въ особенности же періодической прессы. Потому мы съ полною, искреннею готовностію открываемъ столбцы нашей газеты, пользующейся нынѣ столь большимъ вниманіемъ публики, для всесторонняго обсужденія еврейскаго вопроса, давая мѣсто для всякаго прилично выраженнаго мнѣнія и за и противъ, какъ это уже съ такимъ счастливымъ успѣхомъ сдѣлали мы по поводу публичнаго разъясненія по трудному и многосложному вопросу о питейно-акцизной реформѣ.

*) Въ 9 губерніяхъ западно-русскаго края и въ губ. курляндской, лифляндской, полтавской, черниговской, екатеринославской, херсонской, таврической и бессарабской облбсти. Наиболѣе въ губ.: кіевской— 228,513, подольской — 191,847 и волынской — 185,833; наименѣе въ губ.: лифляндской — 1,198, экатеринославской— 7,450 и тмврической— 9,702.

Изъ Ченстохова получены слѣдующія донесенія:

Свиты ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА генералъ-маіоръ князь Шаховской, послѣ поиска, произведеннаго въ окрестностяхъ Янова, Лелова, Щекоцина, Конецполя и Пширова [2]), доноситъ, что никакихъ шаекъ тамъ нѣтъ; только въ лѣсахъ у Конецполя бродятъ отдѣльныя лица по одиночкѣ.

14-го числа полковникъ Аленичъ, съ 2 ротами и 2 орудіями, въ сумеркахъ уже напалъ въ Панкахъ [3]) на шайку изъ 400 человѣкъ; послѣ первыхъ же выстрѣловъ мятежники бросились въ лѣсъ, потерявъ до 50 раненыхъ и убитыхъ. За темнотою преслѣдовать было невозможно.

Изъ Радомской губерніи, отъ генералъ-лейтенанта Ушакова получены извѣстія, что Лангевичъ, раненный въ ногу, изъ Іендржіона [4]) бѣжалъ за границу чрезъ Ново-вѣсь; вся бывшая шайка его, состоявшая, какъ говорятъ, изъ 5-ти тысячъ человѣкъ, совершенно разсѣяна. Жители продолжаютъ приводить плѣнныхъ; нѣкоторые изъ участниковъ въ мятежныхъ сборахъ являются сами. Войты гминъ доносятъ, что разбѣжавшіеся десятками являются въ деревни и просятъ пищи. Крестьяне въ самомъ лучшемъ настроеніи и радуются, что все кончено.

(Сѣв. Поч.)

О порядкѣ разрѣшенія изданія новыхъ газетъ и журналовъ. Правительствующій сенатъ, въ указѣ отъ 21 іюня 1862 г., N. 30,436, объявилъ министру внутреннихъ дѣлъ Высочайшее повелѣніе о томъ, чтобы министерство народнаго просвѣщенія не иначе разрѣшало новыя періодическія изданія, какъ по сношеніи съ шефомъ жандармовъ и министерствомъ внутреннихъ дѣлъ. По всеподданнѣйшему докладу министра внутреннихъ дѣлъ ГОСУДАРЮ ИМПЕРАТОРУ о томъ, что нынѣ, съ передачею цензуры въ сіе послѣднее министерство, сей порядокъ уже не представляется необходимымъ, такъ какъ, по отзыву статсъ-секретаря Головнина, ввѣренное ему министерство не можетъ встрѣчать препятствій къ разрѣшенію сихъ изданій, ЕГО ИМПЕРАТОРСКОЕ ВЕЛИЧЕСТВО, въ 18-й день января сего года, Высочайше соизволилъ на предоставленіе министру внутреннихъ дѣлъ на будущее время давать разрѣшеніе на изданіе новыхъ газетъ и журналовъ безъ сношенія съ министромъ народнаго просвѣщенія.

Съ поступленіемъ въ вѣдѣніе министерства внутреннихъ дѣлъ всего цензурнаго управленія, переданъ былъ въ сіе министерство, согласно указа 14 января сего года, и проэктъ устава о книгопечатаніи, составленный коммиссіею, бывшею при министерствѣ народнаго просвѣщенія подъ предсѣдательствомъ статсъ-секретаря князя Оболенскаго. Проектъ сей, кромѣ собственно цензурныхъ постановленій, заключаетъ въ себѣ полное законоположеніе о преступленіяхъ и проступкахъ, учиняемыхъ словесно, письменно и печатью, а также полицейскія постановленія о типографіяхъ, книжной торговлѣ и періодическихъ изданіяхъ и правила судопроизводства по дѣламъ печати. Всѣ сіи части проэкта, прежде представленія ихъ на разсмотрѣніе государственнаго совѣта, требуютъ ближайшаго соображенія съ видами и потребностями министерствъ внутреннихъ дѣлъ, народнаго просвѣщенія и юстиціи, а также II-го отдѣленія Собственной ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА канцеляріи. Вслѣдствіе сего, по всеподданнѣйшему докладу г. министра внутреннихъ дѣлъ, составлена вновь, подъ предсѣдательствомъ статсъ-секретаря князя ОБОЛЕНСКАГО коммиссія изъ представителей упомянутыхъ вѣдомствъ для окончательной обработки проэкта и внесенія его въ законодательномъ порядкѣ на разсмотрѣніе государственнаго совѣта. Членами въ сію коммиссію назначены: отъ министерства внутреннихъ дѣлъ—дѣйствительные статскіе совѣтники НИКИТЕНКО и РЖЕВСКІЙ и коллежскій ассессоръ ФУКСЪ; отъ министерства народнаго просвѣщенія—надворный совѣтникъ АДРЕЕВСКІЙ, коллежскій совѣтникъ ГИЛЯРОВЪ-ПЛАТОНОВЪ и коллежскій ассессоръ ѲЕОКТИСТОВЪ; отъ министерства юстиціи — коллежскій совѣтникъ ПОГОРѢЛЬСКІЙ, отъ II-го отдѣленія Собственной ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА канцеляріи—дѣйствительный статскій совѣтникъ БЫЧКОВЪ. Производителемъ дѣлъ коммиссіи назначенъ дѣйствительный статскій совѣтникъ ГАЛАНИНЪ.

---

2) Всѣ эти пункты вблизи отъ Ченстохова, къ ю.-в.

3) Къ с.-з. отъ Ченстохова, близъ прусской границы.

4) См. телеграфическую депешу помѣщенную выше.

— О назначеніи военныхъ начальниковъ въ уѣзды объявленные на военномъ положеніи. Приказомъ по войскамъ Виленскаго военнаго округа, отъ 8 февраля за N. 52, послѣ передвиженія войскъ изъ одной мѣстности въ другую, а также по случаю объявленія на военномъ положеніи всей Виленской и Гродненской губерній, назначаются военными начальниками: по Виленской губерніи: въ г. Вильно съ уѣздомъ, командиръ лейбъ-гвардіи Своднаго казачьяго полка генералъ-маіоръ ШАМШЕВЪ; въ Вилейку съ уѣздомъ, командиръ 3-го баталіона Новоингермаландскаго пѣхотнаго полка подполковникъ ПЛЕВАКО; въ г. Дисну съ уѣздомъ, завѣдывающій двумя ротами резервнаго баталіона Муромскаго пѣхотнаго полка маіоръ ОНОШКО; въ г. Ошмяну съ уѣздомъ, командиръ 1-й полевой артиллерійской бригады полковникъ ПАХАМОВЪ; по Гродненской губерніи: въ г. Гродно съ уѣздомъ, командиръ Калужскаго пѣхотнаго Его Величества Короля Прусскаго полка полковникъ ВЕРНЕРЪ; въ г. Кобринъ съ уѣздомъ, командиръ Ревельскаго пѣхотнаго полка полковникъ баронъ-фонъ-деръ БРИНКЕНЪ; въ г. Слонимъ съ уѣздомъ, командиръ 3-й артиллерійской бригады полковникъ КЛАВЕРЪ; по Ковенской губерніи: въ г. Ковно съ уѣздомъ, помощникъ начальника 1-й кавалерійской дивизіи генералъ-маіоръ СУХОДОЛЬСКІЙ. За тѣмъ въ уѣзды Волковыскій назначаются штабсъ-офицеры по выбору генералъ-лейтенанта Манюкина, а въ Пружаны по выбору Свиты ЕГО ВЕЛИЧЕСТВА генералъ-маіора графа Ностица. Въ прочихъ уѣздахъ Виленской, Гродненской и Ковенской губерній остаются военными начальниками генералы, штабъ и оберъ-офицеры прежде назначенные.

Высочайше указанныя мѣры для достиженія полнаго сліянія евреевъ съ кореннымъ населеніемъ государства,— мѣры, состоящія въ постепенной отмѣнѣ ограниченій и уравненіи правъ евреевъ съ правами другихъ подданныхъ, были предметомъ особенныхъ попеченій министерства.

Въ 1860 году, первое въ этомъ отношеніи мѣсто занималъ вопросъ о правахъ евреевъ на жительство въ г. Кіевѣ. По свидѣтельству кіевскаго генералъ-губернатора, удаленіе евреевъ изъ Кіева стѣснило только мѣстную торговлю, но не принесло городу никакой пользы. Въ отмѣну прежнихъ, стѣснительныхъ какъ для евреевъ такъ и для мѣстной торговли постановленій, составлены въ министерствѣ новыя правила, относительно временнаго и постояннаго жительства евреевъ въ Кіевѣ. Проэктъ этихъ правилъ, по разсмотрѣніи въ еврейскомъ комитетѣ, представленъ въ государственный совѣтъ. Этими правилами разрѣшается жить постоянно въ Кіевѣ купцамъ всѣхъ трехъ гильдій изъ евреевъ, не опороченныхъ судомъ, не замѣченныхъ въ контрабандѣ и не состоящихъ подъ надзоромъ полиціи. Временный же пріѣздъ въ Кіевъ дозволяется всѣмъ евреямъ, занимающимся торговлею, промышленностью и имѣющимъ нужду въ медицинской помощи.

Лифляндское губернское правленіе вошло съ представленіемъ въ правительствующій сенатъ, прося отмѣнить распоряженіе министерства, которымъ разрѣшался пріѣздъ въ Ригу иногороднымъ евреямъ и уничтожались учрежденные для нихъ постоялые дворы. Главный доводъ, на которомъ основывало губернское правленіе свое ходатайство, состоялъ въ томъ, что дозволеніе пріѣзда въ Ригу евреямъ послужитъ къ нарушенію привиллегій города и къ подрыву мѣстной торговли. Въ мнѣніи министерства, представленномъ правительствующему сенату, ходатайство это отклонено, какъ неосновательное и вредное для сосѣднихъ съ Лифляндіею губерній, гдѣ значительная часть произведеній сбывается за границу чрезъ Ригу, при посредствѣ евреевъ, и чрезъ нихъ же получаются изъ за границы разные необходимые предметы.

Изъ остальныхъ распоряженій правительства, относящихся до евреевъ, наиболѣе замѣчательны слѣдующія: 1) по представленію командира отдѣльнаго гвардейскаго корпуса, Высочайше разрѣшено, въ видѣ изъятія изъ общаго правила, нижнимъ чинамъ изъ евреевъ, прослужившимъ опредѣленный срокъ въ гвардіи, оставаться на жительствѣ въ С.-Петербургѣ, и 2) отставнымъ нижнимъ чинамъ изъ евреевъ Высочайше дозволено постоянное пребываніе въ городахъ Николаевѣ и Севастополѣ.

(Продолженіе будетъ).

---

ców zabito 20, wzięto w niewolę 16 i wiele broni. U nas zabito 2.

Z Częstochowy otrzymano następujące doniesienia. Orszaku JEGO CESARSKIEJ MOSCI jen. major, książe Szachowskoj, skutkiem poszukiwania, uczynionego w okolicach Janowa, Lelowa, Szczekocina, Koniecpola i Przyrowa **) donosi, że żadnych band tam niema, tylko w lasach przy Koniecpolu tułają się pojedyńcze osoby.

D. 14-go tegoż miesiąca półkownik Alenicz, z 2 rotami i 2 działami, o zmroku już napadł w Pankach ***) na bandę z 400 ludzi; lecz po pierwszych wystrzałach powstańcy rzucili się do lasu, straciwszy do 50 rannych i zabitych. Z powodu ciemności ścigać było niepodobna.

Z gubernji radomskiéj, od jen. porucznika Uszakowa otrzymano wiadomości, iż Langiewicz, ranny w nogę z Jędrzejowa uciekł za granicę przez Nową-Wieś; cała jego banda składająca się, jak powiadają, z 5 tysięcy ludzi zupełnie się rozsypała. Mieszkańcy przyprowadzają jeńców; niektórzy z uczęstniczących w zbiorowiskach powstańczych przychodzą sami. Wójci gmin donoszą, że rozsypani, dziesiątkami przychodzą do wiosek i proszą żywności. Włościanie w jak najlepszem usposobieniu, cieszą się, że wszystko skończono.

(Pocz. półn.)

Okolei pozwalania wydawania nowych gazet i dzienników. Senat rządzący w ukazie z 21 czerwca 1862 roku N 30,436 ogłosił ministrowi spraw wewnętrznych, Najwyższy rozkaz o tém, aby ministerjum oświaty nieinaczéj dawało pozwolenie na wydawanie nowych pism perjodycznych, jak za porozumieniem się z szefem żandarmów i z ministerjum spraw wewnętrznych. Po najpoddanniejszém położeniu ministra spraw wewnętrznych CESARZOWI JEGO MOSCI o tém, iż obecnie z oddaniem cenzury pod wiedzę tego ostatniego ministerjum, takowa koléj już niejest potrzebną, ponieważ wedle odezwy sekretarza stanu Gołownina, powierzone mu ministerjum niemoże znajdować przeszkod ku zezwalaniu takowych wydawnictw, JEGO CESARSKA MOSĆ w dniu 18-m stycznia tegoż roku Najwyżéj zezwolił na poruczenie ministrowi spraw wewnętrznych w przyszłości dawać pozwolenia na wydawanie nowych gazet i dzienników bez porozumienia się z ministrem oświecenia.

— Z oddaniem pod wiedzę ministerjum spraw wewnętrznych całego zarządu cenzury, został też oddany do tego ministerjum, stosownie do ukazu 11 stycznia bież., roku projekt ustawy drukarskiéj ułożony przez komissję zostającą przy ministerjum oświaty pod prezydencją sekretarza stanu księcia Oboleńskiego. Projekt ów, prócz wyłącznych ustaw cenzury, zawiera w sobie zupełne prawo o przestępstwach i wykroczeniach, dokonywanych słównie, piśmiennie i drukiem, tudzież przepisy policyjne o typografjach, handlu księgarskim i o wydaniach perjodycznych, jako też przepisy procedury sądowéj w sprawach tyczących się prassy. Wszystkie te części projektu, przed złożeniem onych na rozpoznanie rady państwa, wymagają bliższego rozważenia, stosownie do zamiarów i potrzeb ministerjów spraw wewnętrznych, oświaty i sprawiedliwości, tudzież II-go oddziału Własnéj JEGO CESARSKIEJ MOSCI kancelarji. Skutkiem tego, po najpoddanniejszém przełożeniu p. ministra spraw wewnętrznych, wysadzona została znowu, pod prezydencją sekretarza stanu księcia Oboleńskiego komissja z przedstawicieli rzeczonych władz, celem ostatecznego wypracowania projektu i wniesienia onego koleją prawodawczą na rozpatrzenie rady państwa. Członkami téj kommissji mianowani zostali: od ministerjum spraw wewnętrznych—rzeczywiści radcy stanu: NIKITEŃKO i RZEWSKI i assesor kollegjalny FUKS; od ministerjum oświaty — radca dworu ADREJEWSKIJ, radca kollegjalny HILAROW-PŁATONOW i assesor kollegjalny FEOKTISTOW; od ministerjum sprawiedliwości—radca kollegjalny POGORELSKIJ; od II-go wydziału własnéj JEGO CESARSKIEJ MOSCI kancelarji—rzeczywisty radca stanu BYCZKOW; sekretarzem komissji mianowany został rzeczywisty radca stanu GAŁANIN.

**) Wszystkie te miejsca, niedaleko Częstochowy na pół.-wsch.

***) W półn. zach. stronie od Częstochowa.

****) Ob. telegraficzną depeszę wyżéj.

O mianowaniu naczelników wojskowych w powiatach ogłoszonych na stopie wojennéj. Rozkazem do wojsk Wileńskiego wojennego okręgu z 7-go lutego N. 52 po przemieszczeniu wojsk z jednéj miejscowości do drugiéj, tudzież z powodu ogłoszenia na stopie wojennéj całéj gubernji Wileńskiéj i Grodzieńskiéj, mianowani zostali naczelnikami wojennymi: w gubernji wileńskiéj w m. Wilnie z powiatem, dowódca lejb-gwardji kozackiego pułku, jenerał-major SZAMSZEW; w Wilejce z powiatem, dowódca 3 bataljonu Nowoingiermanlandzkiego pułku, podpułkownik PLEWAKO; w Dziśnie z powiatem zarządzający dwóma rotami rezerwowego bataljonu muromskiego pieszego pułku major ONOSZKO; w Oszmianie z powiatem dowódca 1-éj polowéj brygady artylerji pułkownik PACHOMOW; w gubernji grodzieńskiéj: w Grodnie z powiatem, dowódca kałuskiego pieszego najjaśniejszego Pruskiego Króla, pułkownik WERNER; w Kobryniu z powiatem, dowódca rewelskiego pieszego pułku pułkownik baron von der BRINKEN; w Słonimie z powiatem dowódca 3-éj brygady artylerji, pułkownik KLAWER; w gubernji kowieńskiéj: w Kownie z powiatem pomocnik naczelnika 1-éj dywizji kawalerji jenerał-major SUCHODOLSKI. Następnie do powiatów Wołkowyskiego mianują się sztab-oficerowie z wyboru jenerał-porucznika Maniukina, a do Prużany, z wyboru orszaku JEGO CESARSKIEJ MOSCI hrabia Nostica. W dalszych powiatach wileńskiéj, grodzieńskiéj i kowieńskiéj gubernji, zostają naczelnikami wojennymi jenerałowi, sztab- i ober-oficerowie uprzednio tam mianowani.

Najwyżéj wskazane środki ku osiągnięciu zupełnego połączenia żydów z pierwiastkową ludnością państwa, — środki zawierające się w stopniowém znoszeniu ograniczeń i równouprawnieniu żydów z innymi poddanymi były przedmiotem szczególnéj troskliwości ministerjum.

W 1860 roku, pierwsze w tym względzie miejsce zajmowała kwestja o prawach żydów na mieszkanie w Kijowie. Według świadectwa kijowskiego jenerał-gubernatora, usunięcie żydów z Kijowa ograniczyło tylko handel miejscowy, a bynajmniéj korzyści dla miasta nie przyniosło. Zamiast uprzednich uciążliwych tak dla żydów, jako też dla miejscowego handlu postanowień, ułożono w ministerjum nowe przepisy względem czasowego i stałego przemieszkiwania żydów w Kijowie. Projekt tych przepisów, po przejrzeniu w Żydowskim komitecie przedstawiono do rady państwa. Przepisy te dozwalają mieszkać stale w Kijowie kupcom z żydów wszystkich trzech gild, niepotępionych sądem, nie podejrzanych o kontrabandę i nie zostających pod dozorem policji. Czasowe zaś przybywanie do Kijowa dozwala się wszystkim żydom trudniącym się handlem, przemysłem i potrzebującym pomocy lekarskiéj.

Inflancki rząd gubernjalny uczynił przedstawienie do senatu rządzącego, prosząc o zniesienie rozporządzenia ministerjum, którém dozwalano przyjazdu do Rygi żydom z innych miast i zamykano urządzone dla nich zajazdy. Główny dowód, na którym rząd gubernjalny zasadzał swe przedstawienie, zawierał się w tém, iż dozwalanie przybywania żydów do Rygi posłuży do naruszenia przywilejów miasta i do poderwania handlu miejscowego. W decyzji ministerjum złożonéj senatowi rządzącemu, przedstawienie takowe zostało uchylone, jako nieuzasadnione i szkodliwe dla sąsiednich z Inflantami gubernij, gdzie znaczna część produktów zbywa się za granicę przez Rygę, za pośrednictwem żydów i przez nich też otrzymują się z zagranicy rozmaite niezbędne przedmioty.

Z pozostałych rozporządzeń rządowych odnoszących się do żydów, najbardziéj zasługują na uwagę następne: 1) na przedstawienie dowodzącego oddzielnym korpusem gwardji, Najwyżéj dozwolono, wyjątkowym sposobem żołnierzom z żydów, ktorzy przesłużyli przepisaną ilość lat w gwardji, zostawać na mieszkanie w Petersburgu, i 2) dymissjonowanym żołnierzom niższych stopni z żydów Najwyżéj dozwolono stale przemieszkiwać w Nikołajewie i Sewastopolu.

(D. c. n.)

Część Nieurzędowa.

DEPESZE TELEGRAFICZNE.

MADRYT sóbota 28 lutego. Wymieniają jako przyszłych ministrów następne osoby: margrabia del Duero ma być prezesem rady, P. Posada Herrera, ministrem spraw zagranicznych, p. Canovas, spraw wewnętrznych; p. Savola marynarki. Izba rozpocznie znowu posiedzenia w poniedziałek.

KONSTANTYNOPOL sóbota 28 lutego. Rada ministrów przychyliła się do prośb deputacji czarnogórskiéj o zaniechanie budowy blokhauzów i o załatwienie sporów granicznych przez komisję zjazdową.

Yzmail-Pasza otrzymał wczoraj inwestyturę na wice-króla egipskiego i stopień wielkiego wezyra. Sułtan zwiedził wczoraj wystawę przemysłową. Wielki wezyr zrzekł się pensji zaległéj a nawet i przyszłéj. Wczoraj ambasadorowie odwiedzili Izmaila-Paszę.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

— **Ireneusz książę Ogiński**, kurator honor. gimnazjum kowieńskiego, radca tajny, mistrz dworu J. C. M .d. 18 b. m. umarł w Retowie.

— **Kontrakta Kijowskie.**—Donoszą nam z Kijowa pod d. 9 lutego:—Zawczesna wiosna, rozwódź i bezdroże, że niewspomnę rozmaitych innych kłopotów anti-ekonomicznych, szkodliwie podziałały na tegoroczne nasze kontrakty. Dzięki nieznośnéj drodze, kupcy zgromadzili się nader późno, tak, że zamiast 20 stycznia, jak zwykle bywa, jarmark rozpoczął się dopiéro 27, o cały tydzień późniéj. Handel idzie leniwemi kroki, kupcy narzekają na mały odbyt przywiezionych towarów, a miłośnicy zakupowania skarżą się ze swéj strony na brak pieniędzy i niesłychaną trudność dostania ich skądkolwiek, i jakkolwiek, pomimo stawienia nyjpewniejszéj ewikcji i gotowości płacenia bajecznych procentów. Rzecz tak się ma, że po bankructwach przeszłorocznych, kredyt zupełnie gdzieś umknął z naszego widnokręgu i spolować go nie sposób; lichwiarze, korzystając z położenia, biorą po 3 i 4 procenta od sta miesięcznie na zastaw, który nadto zapewniają sobie podpisem umów przedażnych. A że ta ostróżność, pomimo swéj potworności, niejest bynajmniéj przesadzoną, najgłośniéj świadczą o tém nowe bankructwa, których ogłoszona świeżo cyfra wynosi około 2,200,000 rub. Owoż, w obec takich okoliczności, jakkolwiek dom hr. Branickiego spłacił weksli swoich górą na 2,000,000 rub., jakkolwiek na czas kontraktowy rozlokowało się tu aż pięć kantorów bankierskich z Berdyczowa i Odessy, pieniądze jak zaklęte kryją się gdzieś pod ziemią. Czarnoksięzka laseczka kredytu byłaby dla wszystkich pożądaną, ale nikt jéj wyszukać niemoże.

Kontrakta przedstawiają smutny widok wozu zagrzęzłego wśród bagna: towarów nawieziono mnóstwo, a kupujących ani w magazynach, ani w budach prawie niewidać; ludność przechadza się tylko z końca w koniec, w większéj części jedynie przez ciekawość zagadując o cenach przedmiotów, które w ogólności nieporównanie są tańsze niż w roku przeszłym. A pomyślcie tylko, że mamy tu do dwiestu bud rozstawionych jak więcierze na kupujących, że już niewspomnę o rozmaitych kupach towarów na straganach, na rohożach, Bóg wié wreszcie do czego poprzylepianych,— i dodajcie do tego zupełną nieczynność w obrotach handlowych! Prawdopodobnie niejeden się sparzy na gorącém mléku, i potém na zimną wodę dmuchać będzie.

O ileśmy zauważyć mogli, najwięcéj przywieziono na kontrakta tegoroczne ryby; sprzedaż jéj nadzwyczaj była chwiejną stosownie do stanu powietrza: gdy mróz wyskoczy, ryba drożeje; gdy znów odwilż powróci, kupcy sprzedają nawet ze stratą, byle się pozbyć z rąk niebezpiecznego towaru, ciągłe bowiem zmiany atmosferyczne, w skutek których ryba to taje, to zamarza, nadzwyczajnie są dla niéj szkodliwe. Z tego powodu, pomimo wielkiéj, jakeśmy rzekli, obfitości ryby na rynku naszym, świeżéj dostać niepodobna. Ceny jéj, stosownie do mrozu lub odwilży, były następujące: jesiotra pud od 6 do 8 rub., sterladź od 4 do 5 rub. 50 kop., bieluha od 6 do 8 rub., sądak, leszcz i karp od 2 rub. 75 kop. do 8 rub. Kawiór sprzedaje się w roku bież. daleko taniéj niż w przeszłym; najlepszy rzadki ziarnisty płaci się po rub. 1 kop. 25,—gęsty po 45 i nawet po 30 kop. za funt.

Mączka cukrowa, któréj w piérwszych dniach kontraktów sprzedano niewielką partję po 5 rub. 70 kop., ku końcowi jarmarku znacznie podskoczyła w cenie, jakkolwiek cena tu przytoczona była już wyższą od przeszłorocznéj. Ku końcowi kontraktów było na sprzedaż do miljona pudów mączki; ale sprzedający trzymają się upornie 6 rub. 75 kop. za pud. Powiadają, że to szybkie podniesienie się ceny spowodowaném zostało tą okolicznością, iż hr. Branicki postanowił niesprzedawać mączki ze swych dziewięciu fabryk, lecz będzie przerabiać ją u siebie na cukier. Co do cukru, ten uległ losom wbrew przeciwnym, jakich doświadczyła mączka. Z początku najlepszy gatunek sprzedawano po 8 rub. 80 kop. pud, drugi gatunek po 8 rub. 50, a trzeci po 8 rub. 20 kop. Ku końcowi kontraktów ceny jego spadły i są następujące: piérwszy gatunek 8 rub. 70 kop., drugi 8 rub. 20, trzeci 7 rub. 20 kop. Takie zjawisko, w obec wielkiego podrożenia mączki cukrowéj, da się wytłómaczyć jedynie gwałtowną potrzebą dostania gotówki za towar.

Żyta i pszenicy było na sprzedaż bardzo dużo; lecz skutkiem małego żądania tych produktów do Odessy, kupujących znalazło się arcy niewielu; oświadczano, że pud żyta dostać można było po 40, a pszenicy po 45 kop. Niegodziwa i z wielu trudnościami połączona kommunikacja z Odessą, paraliżuje nasz handel zbożem i przyprawia ziemian o niepowetowane straty, z których wydźwigniemy się chyba wówczas, gdy koléj żelazna połączy Kijów z morzem Czarném. Gorzałki do sprzedania było na kontraktach dosyć sporo, tak że niektórzy właściciele gotowi byli sprzedać po 85 kop. za wiadro, czyli po 21¼ kop. garniec; ale nabywców było bardzo mało, i sprzedający musieli powrócić do domu, niezrobiwszy nietylko świetnego, ale choćby szarego interesu. Jestto może jedyny artykuł na tegoroczném zbiorowisku naszém (że o zbytkowych cackach niewspomnę), którego niepowodzeniu, jako nauczce moralnéj danéj browaromanom, z radością przyklaskujemy.

Bydła rogatego i koni niemal całkiem nie wystawiono w tym roku na sprzedaż; prawdopodobnie wpłynął na to z jednéj strony upadek bydła dość liczny, z drugiéj jego taniość spowodowana brakiem karmu. Ziemianie tutejsi szczególną zwracali uwagę na transport owiec przywiezionych z Meklemburga, z głośnéj chwały stad landskrońskich. Owce te, czystéj krwi negretty, dają od 7 do 8 funtów wełny i wszystkie mają ospę szczepioną. Bardzo byłoby pożądaném, ażeby nasi właściciele ziemscy nabyli wszystkie te owce i postarali się rozmnożyć tak piękny gatunek w kraju. Zresztą, kiedy to piszę i wyrażam jako życzeką czujemy, uszczęśliwiając drogie nam osoby. Bogactwo—to oświata, niezależność, godność, zaufanie, litość, to wszelkie środki przyczyniające się do rozwoju naszych duchownych i cielesnych zdolności, to postęp, to cywilizacja. Bogactwo, to dziwny cywilizacyjny wynik dwóch dziwnych działaczów: pracy i zamiany.

PRZEKLĘTE PIENIĄDZE!

przez Fr. Bastiat.

— Przeklęte pieniądze! przeklęte pieniądze! wołał z rozpaczą wyrytą na twarzy ekonomista F**., wychodząc z komitetu skarbowości, gdzie roztrząsano projekt o assygnatach.

— Co się stało? zapytałem. Skąd ta niespodziana nienawiść, dla bóstwa, którego cześć z każdym dniem wzrasta.

— Przeklęte pieniądze! przeklęte pieniądze!

— Porzuć, zdobądź się na odrobinę filozofji. Co się z tobą stało? Miałżeby cię jaki Krezus obryzgać błotem? lub może jaki Mondor pozyskał względy twoiéj połowicy? albo zawistny Zoil zapłacił dziennikarzowi za djatrybę przeciw tobie?

— Nie zazdroszczę kołom fortuny Krezusowéj; moje imię za nadto jest małe, by jakikolwiek Zoil zwrócił na nie uwagę; a co się tycze żony mojéj, to nigdy, nigdy cień nawet najmniejszego podejrzenia...

— A! rozumiem. Jakiż ze mnie roztrzepaniec!... Jesteś niewątpliwie twórcą społecznéj reformy, według systematu F. Pragniesz, by twoje społeczeństwo było doskonalszém od rzeczypospolitéj spartańskiéj a zatém, by wszelki pieniądz był zeń wywołany. Jedną tu tylko trudność pewnie spotykasz: twoi adepci nie mają ochoty rozstać się z miłym groszem. Lecz cóż robić— jestto skała, o którą się rozbijają wszyscy reorganizatorowie...

— Bogu dzięki, jeszcze mię nie napadła ta społeczna choroba! Zamiast tworzenia jakichś tam nowych praw społecznych, zgłębiam te, które Panu Bogu podobało się wymyślić i których postępowy rozwój żywą czcią mnie przejmuje. I dla tego to właśnie wołam: Przeklęte pieniądze! przeklęte pieniądze!

— Więc jesteś prudonistą? Hm! w takim razie łatwo możesz się zadowolić. Rzuć tylko kieskę do Sekwany, zostawiając dla siebie sto soldów, żeby wziąć za to akcję banku wymiany.

— Jeżeli przeklinam pieniądze, osądź-że tylko, jakżebym nie miał przeklinać i wszelkich zwodniczych kształtów w jakich się one objawiają?

— W takim razie, jedno mi tylko pozostaje przypuszczenie: jesteś nowym Dyogenesem i zaraz pewnie poczęstujesz mię gorzką sentencją Seneki o pogardzie bogactw.

— Strzeż Boże! Bo wszakże wiedzieć potrzeba, że bogactwo nie zależy na większéj lub mniejszéj ilości pieniędzy. Jestto chleb głodnych, odzież nagich, drwa do ogrzania się, oliwa do oświecenia, to karjera otwarta dla twojego syna, posag zapewniony dla córki, odpoczynek po pracy, kordjał przeciwko znużeniu, jałmużna, udzielona wstydzącemu się żebrzeć, schronienie od burzy, skrzydła zbliżające przyjaciół, rozrywka dla głowy uginającéj się pod brzemieniem myśli i nieporównana radość, ja-

Bogactwo, to dziwny cywilizacyjny wynik dwóch dziwnych działaczów: pracy i zamiany.

— Zgoda! lecz czy nie zaśpiewasz pan teraz dytyrambu na pochwałę bogactwa, tak jakeś w téj chwili osypał złoto swojemi przeklęctwy?

— Ach! czyliż nie pojmujesz, że był to tylko prosty wybryk ekonomisty? Przeklinam pieniądze tylko dla tego, że je biorą za jedno z bogactwem, i że stąd wypływają niezliczone błędy i nieszczęścia. Przeklinam, bo ich znaczenie w społeczeństwie źle jest zrozumiane i trudno się daje objaśnić. Przeklinam, bo one gmatwają wszelkie wyobrażenia, każą brać środek za cel, zawadę za przyczynę, alfę za omegę; bo ich istnienie na świecie, dobroczynne samo przez się, zrodziło jednak nieszczęsne pojęcie, nieudowodnione zasady, naciągniętą teorję, która, dzięki swojemu zagmatwaniu, zubożył a ludzi i krwią ziemię zrosiła. Przeklinam je, albowiem czuję, że nie mam dostatecznych sił, by walczyć ze zrodzonemi z nich błędami inną bronią, jak za pomocą długich a nudnych rozpraw, których nikt słuchać nie będzie. Ach! gdybym mógł znaleźć choć jednego cierpliwego i pojętnego człowieka!

— O! jeżeli tylko o to chodzi, nie będziesz potrzebował uskarżać się, że brak ofiary pozostawia cię w tak rozdrażnionym stanie, w jakim cię widzę teraz. Słucham więc, mów, rozprawiaj, żadnego sobie nie robiąc przymusu.

— Przyrzekasz słuchać z zajęciem?

— Przyrzekam być cierpliwym.

— To za mało.

— To wszystko, co od mojéj woli zależy. Zaczynaj i objaśnij mi przedewszystkiém, jakim sposobem omyłka w sądzie o brzęczącéj monecie, jeżeli tylko jest omyłką, jest podścieliskiem wszystkich ekonomicznych błędów.

— Przyznaj się tedy otwarcie, położywszy rękę na sercu, czy się nigdy tobie nie przytrafiło mieszać bogactwa z pieniędzmi?

— Istotnie nie wiem; nigdym nie ślęczał nad ekonomją polityczną. Zresztą—cóż ztąd wynika?

— Nic wielkiego. Błąd twojego umysłu pozostaje bez wpływu na twoje czynności; albowiem w rzeczy pracy i zamiany, wszyscy działamy jednostajnie, chociaż istnieje pod tym względem tyle zdań, ile jest głów.

— To cóś zakrawa na to, że np. trzymając się jednakowych prawideł w chodzeniu, zgodzić się przecież nie możemy co do teorji równowagi i siły ciężkości.

— Najzupełniéj! Gdyby ktoś siłą swoich dowodów doszedł do przekonania, że w nocy głowa nasza jest niżéj, a nogi wyżéj, mógłby na ten temat napisać całe tomy, chociażby podlegał tym samym prawom co i wszyscy.

— Tak mniemam; w razie przeciwnym prędko byłby ukarany za swą piękną logikę.

— Owoż tak samo i człowiek, przekonany, iż pieniądze są rzeczywistém bogactwem, jeżeliby w swym uporze trwał do końca, musiałby umrzeć z głodu. Otóż dla czego taka teorja jest fałszywą, i niema prawdziwszéj teorji nad tę, która wypływa z samych faktów, objawiających się w każdym czasie i miejscu.

— Pojmuję, że w praktyce i pod wpływem osobistego interesu, smutne następstwo błędu zmierza nieustannie do jego poprawy. Lecz, jeżeli ten błąd, o którym mówisz, tak mały wpływ wywiera, dla czegoż jest on tobie tak wstrętnym?

— W tém to i cała rzecz, bo jeżeli człowiek, zamiast działać sam dla siebie, działa dla kogoś innego, wtenczas interes osobisty, ten tak czujny i czuły strażnik, przestaje wołać: baczność! Odpowiedzialność zmieniona. Piotr błądzi a Jan cierpi; fałszywy systemat prawodawcy gwałtem staje się modłą działań dla całych narodów. Owóż różnica. Gdy np. masz pieniądze a jednak jesteś głodny, to pominąwszy wszelkie teorje swoje o brzęczącéj monecie—co wówczas robisz?

— Idę do piekarza i kupuję sobie chleba.

— I nie wahasz się pan rozstać z pieniędzmi?

— Wszakże mam je tylko dla tego.

— A jeżeli z kolei piekarz zechce się napić, co czyni?

— Idzie do winiarni i wypije kieliszek, za te pieniądze, które ode mnie otrzymał.

—Jakto! więc nie obawia się zubożeć?

— Wówczas istotném jego ubóstwem byłby brak jadła i napoju.

— Więc wszyscy ludzie żyjący na ziemi czynią to samo, jeżeli są wolni?

— Bez wątpienia. Chciałżebyś pan, by umierali z głodu, byle tylko nagromadzić jak największą ilość pieniędzy?

— Przeciwnie znajduję że postępują bardzo rozsądnie i chcę właśnie, ażeby teorja była tylko najwierniejszym obrazem tego powszechnego zwyczaju. Lecz przypuśćmy teraz, że jesteś prawodawcą, nieograniczonym władcą wielkiego państwa, w którém niema kopalni złota.

— Niezłe przypuszczenie.

— Przypuśćmy jeszcze, żeś pan najzupełniéj przekonany, iż bogactwo jedynie i wyłącznie stanowi brzęcząca moneta; cóżbyś wówczas począł?

— Przyszedłbym wtenczas do wniosku, że nie pozostaje dla mnie innego środka wzbogacenia narodu, lub dla tego ostatniego, jeźli się sam zapragnie wzbogacić, jak wyprowadzić brzęczącą monetę z innych krajów.

— Czyli zubożyć je. Więc pierwszy wniosek, do jakiegobyś pan przyszedł, byłby taki: jeden naród może zyskać tylko to, co traci drugi.

— Za tą prawdą przemawia powaga Bąkona i Montaigne'a.

— Niemniéj jednak jest ona smutną, bo dowodzi, iż postęp jest niemożliwy Dwa narody, jak dwie jednostki ludzkie, niemogą jednocześnie cieszyć się pomyślnością.

— Zdaje się, że to wypływa z saméj zasady.

— A ponieważ wszyscy ludzie pragną się wzbogacić, ztąd więc wypływa, że wszyscy godzą na zubożenie bliźniego...

— To nie chrześcijańska, lecz ekonomiczno-polityczna zasada.

— Szkaradna. Jednak wróćmy do rzeczy. Zrobiłem pana władcą nieograniczonym, nie dla tego, żeby rozprawiać, lecz dla tego, by działać. Nic nie krępuje pańskiéj potęgi. Cóż uczynisz w imię téj zasady: że bogactwem są pieniądze?

— Dołożę wszelkich starań, by powiększać nieustannie w powierzonym mi narodzie ilość brzęczącéj monety.

— Lecz w twojém państwie niema kopalni. Jakże się więc weźmiesz do dzieła? Co postanowisz?

— Nie będę nic postanawiać, lecz zabraniać tylko. Pod karą śmierci zabronię wywozić pieniądze z kraju.

— A jeżeli naród z temi pieniędzmi głód uczuje?

— Mniejsza z tém. Na zasadzie tego systematu, o którym mowa, zezwolić na wywóz monety z kraju, byłoby to zezwolić na jego zubożenie.

— Więc, jakeś sam przyznał, zmusiłbyś go trzymać się prawideł, przeciwnych tym, jakich się sam trzymasz w podobnych okolicznościach. Jak to pogodzić?

— To zapewnie stąd pochodzi, że mój własny głód mnie dokucza, wtenczas, gdy głód narodów nie dokucza prawodawcom.

— Dobrze! więc powiem ci, że plan twój nie uda się, i że niema dość czujnego dozoru, żeby się sprzeciwić wywozowi pieniędzy, gdy przywóz chleba jest wolny i gdy lud jest głodny.

— W takim razie ten plan, będzie li on błędnym lub prawdziwym, nie przyniesie ani korzyści ani szkody, więc nie ma co się nim zajmować.

—Zapominasz, że jesteś prawodawcą. Czyliż dla tak błahych przeciwności może prawodawca opuścić ręce, czyniąc swoje doświadczenia nad innymi? Jeżeli się pierwsze rozporządzenie nie powiodło, to czyliż nie będziesz szukać innych środków dla dopięcia swojego celu?

— Jakiego celu?

— Krótkiéj pan jesteś pamięci! celu—powiększenia w powierzonym sobie narodzie ilości brzęczącéj monety, którą uważasz za jedyne prawdziwe bogactwo.

— Ach! teraz przypominam. Lecz zważ pan, że jak do muzyki, tak tém bardziéj do ekonomji politycznéj da się zastosować przy-

nie, może już niema ani jednéj z tych owiec na sprzedaż, gdyż uważałem, iż bardzo się niemi interesowano.

Machiny i narzędzia gospodarskie, które ze zmianą systematu gospodarowania, ogromnego nabierają w oczach naszych znaczenia, na kontraktach tegorocznych były dość licznie reprezentowane. Oprócz miejscowych składów machin i narzędzi ulepszonych z fabryki Simensa i Halske'go, oraz w domu handlowym p. Kaczyńskiego, który w krótkim przeciągu czasu potrafił zyskać ufność obywateli,—mamy tu kilka otwartych na czas jarmarku kantorów przyjmujących zamówienia, oraz czasowe składy Cegielskiego z Poznania i Mentzela z Białéj-Cerkwi. Zakupów i zamówień było dość sporo, a byłoby bez wątpienia daleko więcéj, gdyby przesilenie pieniężne niejednemu drogi niezatamowało. Najwięcéj uczęszczane przez ziemian były składy pp. Cegielskiego, Kaczyńskiego i Menzela, z pomiędzy których wyroby ostatniego odznaczają się umiejętném zastosowaniem do potrzeb naszéj gleby.

Od piérwszych dni bież. mies. poczęły u nas panować przymrózki stałe, w skutek czego drogi się znacznie poprawiły. Ale dla kontraktów naszych było to już jak dla umarłego kadzidło. Jutro jarmark się kończy, a z nim i wiele omylonych nadziei spadnie z ostrego mostu Mahometa w przepaść wieczności.

— **Oświata mass.**—Piszą ze Lwowa pod d. 19 lutego. Usiłowania ku oświacie ludu dążące z nieustanną prowadzone wytrwałością, są jak bezprzestannie spadające krople wody, które w końcu skały przebijają i małą na pozór siłą wielkie odnoszą skutki. Mając to na baczeniu, nie nożna nigdy obojętnie patrzeć na usiłowania tutejszéj komissji wydawniczéj dzieł dla ludu i na każdy objaw jéj życia, tém bardziéj, że z różnorodnemi dotąd walczyć musiała trudnościami. Z powodu zawieszenia ogólnych zgromadzeń Galicyjskiego Towarzystwa gospodarczego doznała i komissja przerwy w swém działaniu. Wprzód jednak, jak wiadomo, ogłosiła nagrodę konkursową, za napisanie pięcio do ośmio-arkuszowego dziełka, obejmującego popularny wykład nauki gospodarstwa wiejskiego dla włościan. Do nagrody wyznaczonéj przyczyniło się także w trzeciéj części Towarzystwo gospodarskie Krakowskie. Termin konkursu upłynął z Nowym Rokiem i nadesłano cztery rozprawy, czyli dziełka konkursowe. Po odczytaniu tychże, żadne nie okazało się odpowiednie celowi i warunkom konkursu, komissja postanowiła zatém odroczyć termin konkursu do końca bieżącego roku.

— **Rzadka starość.**—D. 17 b. m. w Lwowskim szpitalu powszechnym umarł Franciszek Zaremba, niegdyś żołnierz Kościuszkowski, w wieku lat 112. Koszta pogrzebu opędzono ze składek.

— Piszą z **Ukrainy**, do Gaz. Warsz.: pod d. 9 lutego: Mamy wiadomość o zatwierdzeniu projektu żelaznéj drogi z Kijowa do Odessy, przez Bracław i Bałtę. Druga koléj żelazna ma pójść z Moskwy na Charkow, Połtawę, Kremeńczug i Elizabetu, także do Odessy. Od téj drugiéj, gałąź jedna przeprowadzoną będzie z guberni Ekaterynosławskiéj na Don, do kopalni węgla, którą ma rząd zbudować własnym kosztem.

Mamy także wiadomość z pewnego źródła, iż cło dziś egzystujące na przywozowy cukier, zostawiono bez zmiany jeszcze na trzy lata. Wpłynie to na polepszenie krytycznych interesów tutejszych cukrowni.

Kwestja włościańska na Ukrainie reguluje się w dość dobry sposób. Listy nadawcze do Nowego Roku zostały wprowadzone wszędzie. Włościanie przyzwyczajają się do nowych ustaw i zachowują się spokojnie. Daje się notować tylko w wielu miejscowościach opieszałość w wypłatach czynszów, lecz i tę przypisać należy nieczynności niektórych pośredników. Wykupy sadyb i gruntów za pomocą rządowéj pożyczki idą ciągle.

Od Nowego Roku wprowadzono nową ustawę co do gorzelni i szynków. Było zatém dużo w początkach ambarasu. Ustawa co do gorzelni okazuje się bardzo niepraktyczną. Wielu obywateli, unikając kłopotów i odpowiedzialności, zawiesili operacje. Wódkę dziś sprzedają u nas po 1 rs. 20 kop. za wiadro. Akcycy płaci się po 4 kop. od stopnia według Tralles'a, więc w przecięciu wiadro kosztuje około 3 rs. 10 kop., gdy przed ustawą kosztowało 1 rsr. 90 kop.

Pszenica nie ma odbytu i płaci się najdrożéj 56 kop. za pud. Żyto 48 kop. Jęczmień 40 kop. Proso 28 kop. Owies dochodzi 2 i pół rsr. za czetwiert. Siano 30 rsr. za sążeń. Bydło tanie, z braku paszy.

Zimę w początkach grudnia mieliśmy bardzo ostrą. Mrozy dochodziły 27 stop. Réaumura. Od połowy grudnia mrozy zelżały a w obecnéj chwili mamy zupełną odelgę. Sniegi w listopadzie jeszcze spadły niewielkie, lecz utrzymały sannę przez całe dwa miesiące. Zamieci dotąd nie mieliśmy ani jednéj. Od dni kilku przestano już jeździć saniami. Pola obnażone i oziminy nie wiele rokują nadziei. Słyszeliśmy, iż nasiona szarańczy zgniły w ziemi. Jeśli ta wiadomość jest prawdziwą, cieszyć się prawdziwie potrzeba, témbardziéj, iż zupełnie sucha jesień kazała nam prędzéj spodziewać się ocalenia tych nasion.

Prawie wszyscy okoliczni obywatele i kupcy wyjechali w tych dniach do Kijowa na kontrakty. Tadeusz Padalica.

— **Zwiastun Ewangeliczny.**—Mamy już trzy numera pisma, które pod skromną acz udatną szatą ma zadanie nieść światło Słowa Bożego w języku ojczystym polskim ewangelikom, oddawna spragnionym tego pokarmu. Co obiecał nam prospekt, tego ściśle dotrzymuje wykonanie, zalecające to pismo dla wyznawców Kościoła reformowanego lepiéj niż oddawane mu pochwały. W każdym numerze na czele spotykamy się zawsze z gorącém słowem redaktora, rozwijającém jakąś ideę z obfitego źródła wiary wypływającą. Zacząwszy od słowa wstępnego, tak wymównie malującego pojęcia redaktora o własnych obowiązkach i o celach jego pisma, spotykamy się z Wykładem Pisma świętego i z artykułem: Wiara nasza. Daléj idzie część kościelna, jako to objawienie i stosowny wykład uroczystości noworocznych, Święto Epifanii, uroczystość Oczyszczenia Marji Panny. Następnie spotykamy się z życiorysem Jędrzeja Frycza Modrzewskiego, tego światłego protestanta z czasów Zygmuntowskich. Postać ta dobrze wybrana, łączy jakby nicią tradycji dawny reformatorski kościoł z nowym polskim. Praca to staranna a znaczniejsza ich liczba postawi Zwiastuna na stanowisku pisma poważnego, do którego nawet po materjał historyczny przyjdzie się udać. Życiorys Liwingstona jest zapewnie przeznaczony dla tych czytelników, których umysł mniéj jeszcze wytrawny, potrzebuje dla zajęcia silnie zaciekawiającego opowiadania, scen na pół dzikich. Zresztą ma on jeszcze to dobrego, że wyprowadza pismo z zacieśnionych szranek mniemanéj i źle zrozumianéj swojskości. Nareszcie „Towarzystwa biblijne,“ artykuł bardzo ciekawy dla Kościoła ewangelickiego, korrespondencja z Włoch, Bibliografja, Nekrologja, kończą te numera, tak pochlebne dające wyobrażenie o dalszym ciągu Zwiastuna Ewangelicznego. Zwrócić jeszcze musimy uwagę na niezmierną poprawność i staranność języka, którym się posługuje Zwiastun, co nie wszystkim pismom

---

słowie: nie nagle. Wracam tedy do rzeczy. Lecz istotnie nie wiem co wymyślić...

— Poszukaj tylko dobrze. Naprzód dowiodę panu, że pierwsze twoje rozporządzenie rozstrzyga zagadnienie tylko przecząco. Zabraniając wywozu pieniędzy, przeszkodzisz tylko zmniejszeniu się bogactw, lecz nie powiększysz ich.

— A! wpadłem już na trop... Wolny przywóz zboża... Nasunęła się mi świetna myśl... Tak, pomysł doskonały, środek niewątpliwy—dosięgam celu.

— I ja zapytam pana z kolei: jakiego celu?

— Ach! do licha, powiększenia ilości brzęczącéj monety.

— Jakże tego pan dokażesz?

— Nieprawdaż, że pierwszym warunkiem powiększenia skarbu jest, ażeby go nie nadwerężać nigdy?

— Dobrze.

— Drugim zaś warunkiem—ażeby nieustannie coś doń dorzucać.

— Pięknie.

— Owóż zadanie rozstrzygniętém zostanie twierdząco i przecząco, jak mówią socjaliści, jeżeli z jednéj strony wzbronię cudzoziemcom czerpać z niego, a z drugiéj—zmuszę ich składać w nim grosza po trochu.

— Wybornie.

— Dla tego potrzebne są dwa rozporządzenia, w których o brzęczącéj monecie nawet wzmianki nie będzie. Jedném z nich zabronię poddanym kupować cokolwiek za granicą, drugiém zaś rozkażę, ażeby jak najwięcéj tam przedawali.

— Plan wybornie ułożony.

— Lecz jestli on nowy? W takim razie gotów jestem starać się o przywiléj na mój wynalazek.

— Nie troszcz się o to; znajdą się tacy co zaprzeczą pierwszeństwa. Lecz strzeż się jednéj rzeczy.

— Jakiéj?

— Zrobiłem cię potężnym królem. Pojmuję, że jesteś w stanie zabronić swoim poddanym kupować zagraniczne towary. Dla tego dosyć tylko zakazać ich przywozu. Postaw trzydzieści lub czterdzieści tysięcy celników a wszystko pójdzie jak z płatka.

— Wprawdzie to trochę za drogo kosztować będzie; zresztą cóż to znaczy? Wszakże pieniądze, które się im dadzą, również z kraju nie wyjdą.

— Bez wątpienia; a w naszym systemacie jest to rzeczą główną. Lecz jak pan postąpisz, żeby zmusić do przedawania towarów za granicą.

— Użyję do zachęty premjów, za pomocą korzystnych podatków nałożonych na naród.

— W tym razie wywożący, ścieśnieni własném swojém współzawodnictwem, tak zniżą ceny za swoje towary, że tylko cudzoziemcy będą z tych premjów i podatków korzystać.

— Zawsze jednak pieniądze nie wyjdą z kraju.

— Zgoda. To zupełnie wystarcza. Lecz jeżeli twój systemat tak jest dogodny, sąsiednie mocarstwa również go przyjmą. Też same poczynią rozporządzenia, będą posiadały celników i odrzucą twoje towary, by u nich również nie zmniejszyła się ilość pieniędzy.

— Będę miał wojsko i wtargnę w ich granice.

— Oni będą mieli także wojsko i wkroczą do twego kraju.

— Uzbroję okręty, stanę się zdobywcą, założę kolonje i dostarczę mojemu narodowi konsumentów, którzy będą obowiązani jeść nasze zboże i pić nasze wina.

— Toż samo zrobią i inni królowie. Pozbawią oni ciebie i owych zdobyczy i kolonij i konsumentów, — i oto wszędy wojna, cały świat w ogniu.

— Powiększę podatki, straż celną, moją marynarkę i lądowe siły.

— Inni będą ciebie naśladować.

— Podwoję moje usiłowania.

— Toż samo tamci uczynią. Słowem, nic nie rokuje, żeby się tobie udało wiele sprzedawać.

— Na nieszczęście, zupełną masz słuszność. Dobrze jeszcze, jeśli handlowe usiłowania zneutralizują się wzajemnie.

— Tak jak i wojenne. Lecz powiedz mi, ci celnicy, żołnierze, te okręty, te kontrybucje nad siły, ta nieustanna dążność do niemożliwego rezultatu, to ciągłe trwanie otwartéj lub tajemnéj wojny z całym światem, nie sąż logiczném następstwem tego, że prawodawca wbił sobie w głowę to przekonanie (które, jakeś sam przyznał, nie przynosi korzyści żadnemu człowiekowi działającemu na swą rękę): „Bogactwem są pieniądze; powiększać ilość brzęczącéj monety, to znaczy powiększać bogactwo.“

— Zgadzam się na to. Jeżeli to twierdzenie jest sprawiedliwe, wtenczas prawodawca powinien działać w tym duchu, jak wyżéj wskazałem, chociażby skutkiem tego nastąpiła wojna powszechna. Jeśli zaś błędne, to i wtenczas ludzie będą się szarpać między sobą ku wzajemnéj zagładzie.

— A pamiętasz, że wprzód nimeś został królem, z tegoż samego aksjomatu wyprowadziłeś następne wnioski: „Co jeden wygrywa, drugi traci. Korzyści jednego są stratą drugiego;“ wnioski, w których spoczywa nieuchronny antagonizm pomiędzy wszystkiemi ludźmi.

— Nic nad to pewniejszego. Czylim filozof, czy prawodawca, czy rozprawiam czy działam, wychodząc z téj zasady, że pieniądze są bogactwem, zawsze przyjść muszę do następstwa powszechnéj wojny. Dobrześ zrobił, żeś przed roztrząśnieniem téj zasady, wskazał mi jéj następstwa, w razie przeciwnym nie stałoby mi odwagi zdążać za tobą do końca téj ekonomicznéj rozprawy, gdyż, mówiąc prawdę, to nie nazbyt przyjemnie.

— I mnie to zarzucasz? Wszakże o tém właśnie myślałem, gdym wołał: przeklęte pieniądze! ubolewałem nad tém, że moi spółrodacy nie mają dosyć siły, by się nauczyli tego, co im tak pilnie wiedzieć należy.

— A jednak następstwa są okropne.

— Następstwa! wskazałem tobie tylko jedno, a mógłbym wytknąć nierównie zgubniejsze jeszcze.

— Na pańskie słowa włosy mi powstały na głowie. Jakież inne jeszcze nieszczęścia mogą spłynąć na ludzkość z tego pomieszania pieniędzy z bogactwem?

— Wieleby czasu potrzeba było do ich wyliczenia. Ta zasada posiada liczne potomstwo. Starszy jéj syn, któregośmy dopiéro poznali, zowie się systematem prohibicyjnym; drugi — systematem kolonjalnym; trzeci — nienawiścią iścizny (kapitału); czwarty, najmłódszy — banknotami.

— Jakto! czyliż bankowe bilety z tego samego pochodzą błędu.

— Najupełniéj z tego. Pragną ekonomiści dostarczyć zubożonemu ludowi pieniędzy. A ponieważ powiększyć ilość szlachetnych metalów nie tak łatwo, zwłaszcza gdy mniemane źródła systematu zakazowego zostały wyczerpane, „więc stworzymy, powiadają, coś co może zastąpić brzęczącą monetę; nic nad to łatwiejszego i wszyscy będą bogaci!“

— Rzeczywiście, ten sposób daleko łatwiéj da się uskutecznić niż każdy inny, a przytém nie zagraża ościenną wojną.

— Tak, lecz grozi domową.

— Okropny z ciebie pessymista. Chciéj zbadać tę kwestję i wyczerpać ją zupełnie. Przedewszystkiém, chciałbym wiedzieć, czy pieniądze (lub ich znaki) stanowią bogactwo.

— Zgodzisz się ze mną, że ludzie nie zaspakajają bezpośrednio potrzeb swoich pieniędzmi. Gdy są głodni, potrzebują chleba; jeśli nie odziani, potrzebują odzieży; jeśli chorują, potrzebne im jest lekarstwo; jeśli im zimno, potrzebują schronienia i opału; jeśli chcą się uczyć, potrzebują książek; jeśli chcą jechać, potrzebują powozów i t. d. Bogactwo kraju poznaje się po obfitości i dobrym podziale tych wszystkich rzeczy.

Stąd to powinieneś pan przyznać z radością, jak jest fałszywą ta smutna maksyma Bakona: „Co jeden naród zyska, drugi koniecznie stracić musi;“ maksyma wyrażona w sposób jeszcze smutniejszy przez Montaigne'a w tych wyrazach: „Korzyść jednego jest szkodą drugiego.“ Gdy Sem, Cham i Jafet podzielili między siebie ogrome pustynie ziemi, każden z nich mógł bez wątpienia budować się, osuszać grunta, siać, zbierać, najwygodniejszego szukać mieszkania, najlepsze przyrządzać pokarmy, najlepiéj się odziewać, uczyć, doskonalić, wzbogacać, słowem powiększać swoje roskosze, bynajmniéj przez to nie przynosząc uszczerbku braciom swoim. Toż samo da się powiedzieć i o dwóch narodach.

— Zapewnie, dwa narody jak dwaj ludzie, bez stosunków pomiędzy sobą, mogą lepiéj lub usilniéj pracując, opływać w największéj pomyślności, nie przynosząc tém sobie najmniejszéj szkody. Wprawdzie aksjomata Bakona i Montaigne'a nie zaprzeczają temu bynajmniéj. One tylko dowodzą, że w handlu pomiędzy dwóma narodami lub osobami, jeśli jedna strona zyskuje, druga tracić musi. To jest jasném jak słońce; ponieważ zamiana bezpośrednio nie przyczynia się do powiększenia massy tych rzeczy pożytecznych, o których mówiłeś, więc jeżeli po uczynionéj wymianie jedna ze stron większą ich ilość posiędzie, u drugiéj musi być mniejsza.

— Pojęcie twoje o zamianie jest bardzo niezupełne, do tego stopnia niezupełne, że się może stać fałszywém. Jeżeli Sem osiadł na żyznéj równinie, Jafet na wzgórzu stosowném do uprawy winnic, Cham na obfitych pastwiskach, być może, że taki podział zajęć, daleki od zaszkodzenia jednemu z nich, wszystkich trzech dostatkami obdzieli. To powinno nawet nastąpić, albowiem podział pracy, zaprowadzony skutkiem zamiany, powiększy ilość zboża, wina i mięsa przeznaczonego do podziału. I jakżeby mogło być inaczej, jeżeli przypuścimy zupełną swobodę w ich stosunkach? Skoroby tylko jeden z trzech braci ujrzał, że praca, że tak powiem, stowarzyszona, na nieustanne go straty naraża, stosunkowo do pracy oddzielnéj, jednostkowéj, zrzekłby się zamiany. Zamiana sama przez się zasługuje na nasze uznanie. Ona się uskutecznia, a więc jest korzystną.

— Lecz pewnik Bakona jest prawdziwy względnie złota i srebra. Jeżeli przypuścimy, że w czasie oznaczonym istnieje na świecie pewna ilość złota lub srebra, jasną jest rzeczą, że jedna kieszeń nie może się napełnić bez wypróżnienia się drugiéj.

— A jeżeli głoszą, że złoto jest bogactwem, to stąd wypływa wniosek, że pomiędzy ludźmi majątek zmienia tylko właściciela, a postępu ogólnego niemasz żadnego. To wychodzi na to, com na początku powiedział. Jeżeli zaś przeciwnie widzisz prawdziwe bogactwo w obfitości rzeczy użytecznych, mogących zaspokoić nasze potrzeby i wymagania, wówczas pojmiesz możebność jednoczesnéj pomyślności. Brzęcząca moneta ułatwia tylko przejście z rąk do rąk tych pożytecznych przedmiotów, a to się może uskutecznić już za pomocą jednéj uncji drogiego metalu, jak złoto, już za pośrednictwem funta pospolitszego metalu, jak srebro, już wreszcie za pomocą pół centnara jeszcze pospolitszego metalu, jakim jest miedź. Gdyby więc Francuzi posiadali dwa razy więcéj tych wszystkich pożytecznych rzeczy, Francja byłaby dwa razy bogatszą, chociażby ilość brzęczącéj monety pozostała niezmienną; lecz nie byłoby tego, gdyby miała we dwójnasób więcéj pieniędzy, bez powiększenia ilości użytecznych rzeczy.

(Dalszy ciąg nast.)

naszym przyznaćbyśmy mogli. Powierzchowność pisma wytworna, co nas nie dziwi, zważając, że nakład daje znana firma: Gebethner i Wolff.

— **S. p. Henryk Marconi.**—Czytamy w Gaz. Warsz.: W d. 23 b. m., o godzinie 11 rano rodzina, artyści współpracownicy, przyjaciele zebrali się nader licznie, dla oddania ostatniéj posługi ś. p. Henrykowi Marconiemu, architektowi. Eksportował JKs. Wojno, prokurator kks. Missjonarzy, poprzedzony duchowieństwem świeckiém i kilkoma konwentami zakonnemi. Trumna z mieszkania przy ulicy Jerozolimskiéj aż na cmentarz Powązkowski, niesioną była przez dawnych uczniów i kolegów zmarłego. Ś. p. Henryk, cudzoziemiec z urodzenia, przez wieloletnią usilną pracę, stosunki rodzinne i przyjacielskie, stanął w liczbie obywateli tutejszych dobrze krajowi zasłużonych. Był on ostatecznie członkiem Rady ogólnéj budowniczéj, czł. akademji sztuk pięknych w Petersburgu; czł. akademji inżynierji i architektury w Bononji; czł. instytutu oftalmicznego książąt Lubomirskich; czł. Warszawskiego Towarzystwa dobroczynności i członkiem rady szczegółowéj szpitala ś-go Łazarza w Warszawie. Urodził się w r. 1792 w Bononji, we Włoszech, kształcił się w tamtejszéj akademji, któréj następnie został członkiem głosującym. Wezwany do kraju naszego przez hr. Paca, zajął się pracami swojego zawodu i zaraz odznaczył się bogactwem wiadomości, przy niezaprzeczonym talencie w ojczyźnie sztuk pięknych, nabytych. Już w r. 1824 wykładał rysunek perspektywiczny w szkole inżynierji, niegdyś przy Uniwersytecie Warszawskim egzystującéj; w r. zaś 1826 powołanym został na budowniczego rządowego przy komissji spraw wewnętrznych. Obowiązki te spełniał do roku 1858 włącznie, późniéj jako radca w Radzie budowniczéj. Obok tych zatrudnień, przyjmował udział w pracach instytucij różnych, administracyjnych, filantropijnych lub przemysłowych, nadto obficie i z wielką łatwością kreślił projekta wielu budowli publicznych i prywatnych, wykonaniem ich kierował, niemniéj pisał dzieła dotyczące sztuki, któréj się poświęcił. Mnogie a świetne pomysły architektoniczne ś. p. Marconiego szczególniéj odznaczają się estetycznemi formami; dzieła jego, mianowicie włoskiego stylu, są ozdobą naszego miasta i wielu miejscowości kraju.

— **Lasy w Orłowskiém.**—W okolicy tego okręgu lasy znacznie zostały podniszczone, mimo tego bywają jeszcze rozmaicie sprzedawane, najczęściéj z pominięciem zasad racjonalnego gospodarstwa leśnego. Cena drzewa, mimo przeprowadzonéj kolei żelaznéj i transportowania znacznéj ilości węgli kamiennych, podnosi się ciągle. Sążeń kubiczny sośniny płaci się od 18 do 20 złp., brzeziny i dębiny od 27—28 złp. Budulcowego wcale już dokupić się nie można, bo zapasy jakie mogły na długo wystarczyć, dawno zmarnowano. Są jednak miejscowości posiadające piękne lasy i dające tém samém dobry przykład dbałéj oszczędności reszcie współwłaścicieli leśnych. Wymienić tu możemy Wolę Kałkowską i dobra Kutnowskie. O zasiewy nowych lasów, mało się jeszcze rolnicy starają, nie wiele też widać nowych zagajników. Obraz jak to widzimy, smutny, strony bowiem tamtejsze dawniéj lesiste, dziś już niemal zupełnie z borów są obnażone; jak zaś stan podobny niekorzystnie wpływa na stosunki ekonomiczne okolicy, a nawet co więcéj na stan jéj meteorologiczny i gospodarski, nie potrzebujemy długo dowodzić. Urządzanie krzakowisk pod przestrzeń leśną, dla wykazania jéj Towarzystwu Kredytowemu, w celu uzyskania wyższéj pożyczki—nie doprowadzi do żadnego rezultatu, jeżeli właściciele nie będą w rzeczywistości przekonani o potrzebie kultury i nowych prac około zagajania przyszłych lasów. Kwestja te bowiem bardzo ważna, z nią łączy się los fabryk wiejskich, opartych na płodach rolniczych, co jedynie znowu zapewnić może przyszłość rolnictwu naszemu, t. j. istotnéj podstawie narodowego bogactwa. (G. W.)

— **Stalówki w Warszawie.**—W piérwszym N-rze Wędrowca, który się w tych dniach, jak to donieśliśmy, pojawił, między ciekawemi i nauczającemi artykułami jest artykuł: O Stalówkach. Z tego powodu Gaz. Warsz. powiada, iż według notat jednego z sędziwych Warszawian, pozostałych w jéj rękach, pióra stalowe, prócz przywożonych na własną potrzebę przez podróżnych z zagranicy powracających, pojawiły się w Warszawie w handlu dopiéro około r. 1835. W handlach kramarskich przedawano je po groszy 15 sztuka. Najpierwéj w sklepie istniejącym wówczas przy ulicy Podwale, wprost uliczki Raczyńskiéj, Osadki do takowych wyrabiał pierwotnie mechanik Knussmann, w pałacu Tepora, dziś Grabowskich, przy ulicy Miodowéj zamieszkały. Ale wnet potém zaczęły się upowszechniać. Wkrótce sprzedawać zaczęli pióra po gr. 5, osadki po gr. 10. Gdy handlujący kupcy materjałami piśmiennemi sprowadzać poczęli pióra stalowe, sprzedawano gros w Warszawie po złp. 15, złp. 12, 10, 6 gr. 20 i po złp. 5. Samo się przez się rozumie, że ceny te są względne do gatunku wyrobu. Co do używania piór stalowych zamiast gęsich niewielka już istnieje liczba osób, które twierdzą, jakoby pismo z pod pióra stalowego wychodzące nikło z czasem. Że tak nie jest, przekonać się można z pisma od 30 lat stalowemi piórami pisanego.

— **Posiedzenie agronomiczne, walne zebranie Towarzystwa pomocy naukowéj i Kołko towarzyskie w Sremie.**—Piszą ze Sremu: Dnia 5-go lutego odbyło się zwyczajne miesięczne posiedzenie agronomiczne i walne zebranie Towarzystwa pomocy naukowéj powiatu śremskiego. Na oba posiedzenia zjechało się 30 członków, liczba któraby była daleko większą, gdyby wszyscy członkowie przybyli. Na posiedzeniu agronomiczném, między innemi, w skutek zawezwania głównego zarządu, polecono sekretarzowi wygotować sprawozdanie z czynności całorocznych powiatowego Towarzystwa agronomicznego i takowe najdaléj za dwa tygodnie przesłać dyrekcji. Ciekawe i pouczające objaśnienia, w rzeczach gospodarstwa wiejskiego dotyczących, dali pp. Stanisław Chłapowski i ksiądz dr. Cichowski, pierwszy co do praktycznego sposobu nowego stawiania domów mieszkalnych z piasku, drugi pod względem zakładania nowych zagajów, mianowicie iglastych, co stwierdził własną kilkoletnią praktyką. Po zamknięciu posiedzenia agronomicznego, rozpoczęło się walne zebranie Towarzystwa pomocy naukowéj, na którém odczytano sprawozdanie z całorocznych czynności Towarzystwa i komitetu. Według tego sprawozdania, odesłano do kassy głównéj w Poznaniu przeszło 480 tal. W porównaniu z rokiem 1861, ubytek w składkach wynosi 38 tal., lecz jedynie z powodu, że jeden z członków, należący w dwóch powiatach do Towarzystwa pomocy naukowéj, składkę swą wniósł w innym powiecie, inaczéj składki byłyby wyższe niż w 1861 roku, o 60 tal. Składki wpływały regularnie, co okazuje się z tego, że zaległości nie przenoszą 39 tal. Powiat Sremski utracił kilku gorliwych członków Towarzystwa, którzy się przenieśli do innych powiatów, za to zyskał 20 nowych członków. Dyrekcja, na wniosek komitetu tutejszego, udzieliła wsparcie 5 kandydatom, z których jednego wysłano na agronomiczną edukację do Pruszkowa. Po złożeniu podziękowania podskarbiemu za gorliwe spełnianie obowiązków, wybrano komissję do sprawdzenia rachunków. Następnie odbyła się narada w sprawie oberży Kadzidłowskiego i postanowiono, aby w celu jak najprędszego urządzenia hotelu powiększyć kapitał przedsiębierstwa do 3,000 tal. Już od bardzo dawna dała się przeczuwać potrzeba założenia kółka towarzyskiego w tutejszym powiecie. Zawiązaniu się jego stawał na przeszkodzie dotąd brak odpowiedniego publicznego lokalu w mieście. Ponieważ oberża Kadzidłowskiego będzie miała dostateczne lokale, w których kółko znajdzie należyte pomieszczenie, przeto uznając potrzebę tę wspólnego widzenia się w pewném miejscu i pogadania, zebrani członkowie postanowili nająć kilka pokojów w hotelu pana Kadzidłowskiego i wybrali komitet do złożenia projektu statutów, który na przyszłém zebraniu agronomiczném, d. 5 marca, ma być do roztrząśnięcia przedstawiony. (G. W.)

— **Wełna.**—Z Wrocławia d. 16 b. m., piszą do Gaz. W.: Ciągle zostajemy w niemożności donieść o powiększeniu się tutejszego ruchu w handlu wełnianym, raczéj musimy powiedzieć, że takowy wlecze się tylko. Przyczyny tego szukać należy głównie w braku zachęty do spekulacji a zarazem, że konsumenci ograniczają swe potrzeby do niezbędnéj tylko konieczności. Od czasu ostatniego naszego doniesienia z d. 2 b. m. i roku, sprzedaż zaledwie 1,200 do 1,500 centnarów wynosić może i to nie bez ofiar ze strony sprzedających. Dopytywano się po największéj części o wełnę rossyjską i wołyńską, za którą płacono po 54, 67 do 68 tal. Po takowéj zwracano następnie uwagę na wełnę jednostrzyżną polską i kilka pojedyńczych partji takowéj nabyto, co jednak za skazówkę w téj mierze służyć nie może. Z wełny jednostrzyżnéj szląskiéj i poznańskiéj sprzedano także cokolwiek po 80 tal. Z wełny węgierskiéj małe ilości sprzedane były, po 40 do 62 tal. Nabywcami były przędzalnie saskie, dessauskie i wrocławskie, tudzież sukiennicy ze Zgorzelca (Gerlitz), Żorowa (Sorau) i Sommerfeld. Interesa kontraktowe spoczywają zupełnie. Składy nasze przedstawiają wielki wybór rozmaitych gatunków wełny, a między niemi wiele bardzo odznaczających się.

— **Drugie tegoroczne posiedzenie Komissji archeologicznéj wileńskiéj** odbyło się dnia 11 b. m. lutego pod przewodnictwem prezesa hr. Eustachego Tyszkiewicza. Po odczytaniu protokółu przeszłego posiedzenia i zdaniu sprawy z korespondencji Towarzystw naukowych i członków, sekretarz naukowy odczytał i poddał pod rozbiór obecnych członków ułożony przez siebie spis przywilejów, aktów i listów, mających wejść w skład drugiéj części zbioru aktów komissji. W liczbie innych wejdą tam dokumenta landgrafa hesskiego Henryka Żelaznego, Kazimierza W. i Adelaidy księżniczki hesskiéj z r. 1341, tyczące się zerwania ślubnych związków Kazimierza W. z tą księżniczką, wydobyte z archiwum kasselskiego staraniem członka honorowego komissji p. Konstantego Sidorowicza; rozmaite nadania Władysława Jagiełły, księcia Michała Zygmuntowicza, Świdrygiełły, Kazimierza i Aleksandra Jagiellończyków; lustracje księstwa Pińskiego i Kleckiego przez St. Chwalczewskiego i starostwa Kretyngskiego przez Jakuba Łaszkowskiego, w drugiéj połowie XVI w. dokonane; niektóre przywileje Stefana Batorego; listy tyczące się wojen kozackich, oraz obszerna historja Dymitra Fałszywego i Maryny Mniszchówny, z rękopismu współczesnego, przechowującego się w Cesarskiéj publicznéj bibjotece w Petersburgu.

Z kolei potém przeczytany został imienny spis osób i instytucij, które swe dary w książkach i innych przedmiotach dla Muzeum w upłynionym miesiącu nadesłać raczyły. Umieszczamy go tutaj, oświadczając w imieniu Muzeum publiczne podziękowanie za złożone dary:

Monkiewicz Jan złożył w darze dwie monety miedziane.

Cesarska Petersburska Akademja Nauk, 6-ty zeszyt V-go tomu swojego dzieła p. t. Bulletin, 1-szą księgę II-go tomu swoich Zapisek. Petersburg 1862 r. i sprawozdanie o piątém przysądzeniu nagród hrabiego Uwarowa 25 września 1862 r.

Rada Liceum księcia Bezborodko, broszurę p.t. Roczny publiczny akt w Liceum ks. Bezborodko odbyty dnia 4 września 1862 r. Kijów.

Cesarskie Archeologiczne Towarzystwo 2-gi i 3-ci zeszyt IV tomu swoich Wiadomości.

Mancel Józef czł. Ces. Akad. Szt. Piękn. w Petersburgu i król. akad. szt. pięk. we Florencji okaz Ostrea folium, znaleziony w Tivoli.

Ksiądz Pietraszko Nikodem, proboszcz Pogirski, wiązkę różnych dokumentów.

Chełchowski Ignacy trzydzieści sześć drobnych monet miedzianych i jedną srebrną.

Karnowicz Eugenjusz czł. współpr. 25ty zeszyt wydawanego przez siebie pisma p. t. Mirowoj Pośrednik.

Cydzik Adolf, pięć dzieł w tyluż tomach.

Wileńska Dyrekcja Szkół, Uwagi na projekt ogólnéj ustawy Cesarskich rossyjskich uniwersytetów w 2-ch częściach i projekta etatów 7-miu naukowych okręgów.

Porcyanko Konstanty, obyw. ptu trockiego, dziewięć monet srebrnych, cztery miedziane, trzy assygnaty i dwa okazy kwarcu i piaskowca.

Strumpf Wilhelm, pięć dzieł w tyluż tomach.

Ks. Lothweison Juljan, Biblję świętą w roku 1632 w Gdańsku wydaną.

Ministerjum Narodowego Oświecenia, dziennik własny za m. Styczeń b. r.

Tamulewicz Kajetan insp. wil. gim. czł. współpr. ofiarował okaz jeża pospolitego (Erinaceus europaus) 2) węża pospolitego (tropidonotrus natrix), 3) żmiji pstréj (pelias berus), 4) jaje węża pospolitego i 5) okaz białki wierzbówki (liparis salius).

Historyczne Towarzystwo Styryjskie w Gracu, 11-ty zeszyt swoich „Mittheilungen.“

Karłowicz Jan, sto trzydzieści dziewięć srebrnych i miedzianych monet różnych narodów, ośm assygnat i sześć medalów pamiątkowych.

Ksiądz Józef Renier, dziekan Mohylewski, medal rzymski i 11 monet miedzianych.

Pohlmann Włodzimierz jenerał intendent wil. woj. okr., przywilej nadany przez Mazepę w r. 1701 Brackiemu monasterowi w Kijowie.

Książe Żagiel Ad. Edward monetę srebrną.

Krupowicz Maurycy sekr. nauk. medal odbity w r. 1859 na pamiątkę stuletniéj rocznicy urodzin Szyllera.

Chodźko Dominik czł. współpr., słównik łacińsko-niemiecki w 1-m tomie w r. 1691 wydany.

Antoni Waga, broszurę przez siebie wydaną p. t. „Pochwała Konstantego hr. Tyzenhauza.“ Warszawa 1862.

Dr. Korewa, jajko kury kochinchińskiéj.

— **Sprawa rozpoczynania roku szkolnego po gimnazjach katolickich w W. Ks. Poznańskiém.** Piszą z Poznania pod 23 lutego: Wiadomo, że w wyższych zakładach naukowych W. Ks. Poznańskiego, rok szkolny nie równocześnie się zaczyna, w gimnazjach bowiem ewangelickich i wszystkich szkołach realnych, zaczyna się regularnie w drugim tygodniu po Wielkiejnocy, gdy tymczasem w trzech gimnazyach katolickich (Maryi Magdaleny w Poznaniu, Trzemeszeńskiém i Ostrowskiém) przypada początek jego około św. Michała, mniéj więcéj w piérwszych dniach października. Tak samo i ferje wielkie pięciotygodniowe rozpoczynają te zakłady nie w jednym czasie, bo ewangelickie gimnazja w piérwszéj połowie lipca, a katolickie w drugiéj połowie sierpnia. Różnica ta, istniejąca między zakładami naukowemi, jakkolwiek tylko zewnętrzna, z głównym celem i zadaniem ich żadnego zwązku nie mająca, wywołała ze strony publiczności a nawet z koła pedagogów głosy, które domagając się jéj zrównania, przyznały zarazem, że porządek, jaki się ustalił w gimnazjach ewangelickich jest o wiele dogodniejszy i praktyczniejszy, podczas gdy za porządkiem odmiennym w gimnazyach katolickich zdaje się tylko przemawiać ta okoliczność, że już jest wieloletnim zwyczajem niejako uświęcony, co jednak w tym razie nie może być rozstrzygającém. Szczególniéj to, że ferje wielkie, zamiast zaczynać się w początku lipca, kiedy nastają wielkie upały, które w ciągu miesiąca ciągle wzrastają, że ferje te przypadają w gimnazyach katolickich tak późno, iż już nawet pory jesiennéj zarywają, bywa tak dla uczniów jak i dla nauczycieli słuszną poniekąd przyczyną do utyskiwania. Z wiarogodnego źródła zapewniają teraz, że władza szkolna prowincjonalna, chcąc temu zaradzić, uczyniła już wstępne kroki i wezwała dyrektorów trzech gimnazjów katolickich, aby ci z przydanymi sobie nauczycielami wzięli tę rzecz pod rozwagę i zdania swe w téj mierze wypowiedzieli, których władza szkolna uwzględnić nie omieszka. Wypadek tych narad jak słychać, był taki, że nauczyciele gimnazjum Poznańskiego i Ostrowskiego prawie jednogłośnie oświadczyli się za zaprowadzeniem, tak co do rozpoczynania roku szkolnego, jak i ferij, porządku takiego, jaki w gimnazjach ewangelickich istnieje, uważając go z wielu względów, między któremi względy pedagogiczne przeważały, za najstosowniejszy; nauczyciele zaś gimnazjum Trzemeszeńskiego zgodzili się na to tylko połowicznie, to jest, aby ferje rozpoczynały się jednocześnie z ferjami w gimnazyach ewangelickich, rok zaś szkolny, tak jak dotąd, około św. Michała. Czy i jaki skutek większość zdań odniesie, zależeć to będzie od rozpoznania władzy szkolnéj prowincjonalnéj i od postanowienia ministerstwa oświecenia. Wątpią jednak, aby to jeszcze w roku bieżącym nastąpić mogło. (G. W.)

— Pierwszy raz zebrane **Poezje wszystkie Lucjana Siemieńskiego**, ukazały się w Bibljotece wydawanéj przez F. A. Brokhaus'a w Lipsku. Tom ten (XXII) zawiera: Trzy wieszczby, Switezianki, Wachmistrza Jaszczołda, Mimozę, Rapsody i powieści, pieśni, elegje, sonety, okruszyny i bajki. W okruszynach, drobnostkach, jak w całym tym zbiorze, z którego najlepiéj o poecie sądzić można, bo go nam daje raz piérwszy całym, pełnym—jest wiele rzeczy prześlicznych. L. Siemieński należy do téj plejady poetów, którzy od klassycyzmu wzięli poszanowanie formy, od nowéj szkoły swobodę treści i szersze ramy fantazji; nie należy on właściwie do żadnego cechu, do żadnéj grupy, jest sobą i nie wielbi on żadnéj strony piękna, jednéj manjery i szkoły, ale wszystko, co gdzie pięknem choć na różny sposób, znajduje. Znany z wybornych przekładów z włoskiego i języków słowiańskich, w oryginalnych swoich utworach ma coś natury eklektycznéj— nie ubiega się za wybitnemi cechami, któreby go mogły odznaczyć od współzawodników; chce być przedewszystkiém poetą, zacierając w sobie indywidualność własną. Formę ma udatną, szczęśliwą i pełną smaku, którą raczéj delikatność odcieni, niż jaskrawość barw cechuje; rzewnym bywa, dowcipnym jest z natury, pełnym przyzwoitości i dobrego smaku. Język jego czysty, świeży, pojmowany, niekiedy lekko archaiczny dla barwy, zawsze opracowany, troskliwie i z poszanowaniem użyty. Poeta salonu i woskowanych posadzek, ludzi wykształconych i artystów, L. Siemieński wyrobił sobie imię, które pozostanie w literaturze z trwałą wziętością i szacunkiem; nie roznamiętnia on nikogo, ale obudza współczucie we wszystkich co go czytają. (G. P.)

— **Doktór Struve.**—Wychowaniec szkół warszawskich, kształcący się potém za granicą, gdzie stopień naukowy otrzymał, p. Henryk Struve, został wezwany jak to już wiadomo, na adjunkta do tutejszéj szkoły Głównéj. Rozpoczął swój wykład lekcją wstępną dnia 14 b. m. Rozprawa ta ma wyjść z druku pod napisem: „Wywód pojęcia filozofji“ razem z drugą tegoż doktora pod tytułem: „O stanowisku Arystotelesa w historji filozofji, mianowicie ze względu na jego logikę i metafizykę.“ Tu nas więc, leżąca przez niejaki czas odłogiem niwa filozoficznych nauk, znowu rozzieleniać się poczyna. (G. P.)

— **Ewangelicy**, w okręgu wileńskiego swojego synodu, mają 27 kościołów, pomiędzy któremi 17 jest głównych, 5 filjalnych, 1 przy szpitalu i 4 domy modlitwy. Duchowieństwa ewangelickiego w tym okręgu jest 19 osób, a mianowicie: 1 generał super-intendent, 2 super-intendentów, 4 wice super-intendentów, 9 pastorów, 1 djakon i 1 lektor. Pod zarządem ryzkiego konsystorza miejskiego zostaje 1 kościoł i 2 pastorów.

— **Karaimi**, odróżniający się od innych Izraelitów trzymaniem się ścisłém litery Starego Testamentu, a odrzucaniem wszelkich tradycij i wykładów ustnych, mieszkają tylko w gub. wileńskiéj, kowieńskiéj i wołyńskiéj, oraz na półwyspie Tauryckim. Liczba ich jest nader szczupłą w naszym kraju. Zarząd spraw duchownych Karaimów, był aż dotąd skoncentrowany w Eupatorji w Krymie, co naturalnie przedstawiało liczne niedogodności z powodu wielkiego oddalenia tego miasta od Trok, gdzie Karaimi tutejsi najliczniéj przemieszkują. Z tego powodu czynione były przez nich starania o ustanowienie w Trokach osobnego zarządu spraw duchownych, podległego jednak eupatoryjskiemu. Ustanowiona szczególna do rozwiązania tego zagadnienia komissja w Petersburgu, dotąd jeszcze niepostanowiła ostatecznie w tym przedmiocie.

Kolej Żelazna Litewska. Kupiectwo m. Pińska odało p. mińskiemu gubernatorowi cywilnemu w rzeczy projektowanéj kolei żelaznéj z Białegostoku na Wołyń petycję, którą jako należącą do kroniki naszego kraju, na kartach naszego pisma w całości wypisujemy:

„Miasto Pińsk, ze względu zbiegających się w jego obrębach wodnych dróg komunikacyjnych, po wsze czasy zwracało na siebie uwagę rządu.

Do tego miasta za pośrednictwem rzek Słuczy, Horynia i Styru spławia swe płody Wołyń, tutaj też, Prypecią wpadającą do Dniepru, zwożą się rozmaite surowe płody gubernji Kijowskiéj, jak również Czernihowskiéj, Mohylewskiéj i innych graniczących z niemi od wschodu gubernij.

Główny ładunek, który się spławia do Pińska powyższemi drogami wodnemi, stanowi przedewszystkiém nadmiar zboża różnego gatunku, zbywającego we wspomnionych miejscowościach w znacznéj ilości od potrzeb miejscowéj konsumcji, i przeznaczonego w części do wywozu zagranicę przez porty Baltyckie, a w części, i to w daleko znaczniejszéj ilości, dla przedaży w północnych gubernjach Litwy, których zapasy zbożowe wyczerpują zupełnie jesienne i zimowe zamówienia ich zboża za granicą, nim je zasili dowóz z Pińska, po otworzeniu żeglugi na wiosnę. Lecz nie jedno zboże tylko spławia się do Pińska; przedmiotami handlu są jeszcze: sól krymska, łój, konopie, len, tytuń, wełna owcza, skóry surowe, klepka, potaż, i wiele innych płodów surowych.

Dla łatwiejszego przewożenia spławianych do Pińska towarów na północ, urządzone zostały dwa kanały: Ogińskiego, w kierunku ku Niemnowi, i Dnieprsko-Bużański w kierunku ku Wiśle.

Otworzenie tych dróg, łączących wodozbiór Dniepru z Niemnem i Wisłą, wywarło ten skutek, że działalność przemysłowa w prowincjach litewskich zaczęła przybierać coraz szersze rozmiary w rozmaitych gałęziach produkcji.

Lecz niech daleką będzie myśl, ażeby systemata kanalizacji Ogińskiego i Dnieprsko-Bużański miały jakiekolwiek podobieństwo z temi, które łączą St. Petersburg z wodami Wołgi. O żadnym z nich powiedzieć nie można, iżby odpowiadał zupełnie wszystkim warunkom i wymaganiom. Kanał Ogińskiego wykopany przed stu laty prawie, a mianowicie w 1770-m roku, odpowiednio nieudoskonalonéj naówczas sztuce budowy statków, przedstawia największe niedogodności z powodu swéj małéj szerokości, nie pozwalającéj prowadzić po nim statków należycie zbudowanych, tak, że obecnie kanał ten może zaledwie służyć jedynie tylko dla spławu płytów. Na dowód bezprzykładnie trudnéj żeglugi po kanale Dnieprsko-Bużańskim, możemy powołać się na sprawozdanie o ostatniéj przewózce prowjantu z portów Dnieprzańskich do fortecy Brzesko-Litewskiéj i do Warszawy. Zbyteczną nam się zdaje rzeczą wyliczać tu ogromne straty poniesione przez skarb w téj operacji. Lecz pominąwszy wszystkie trudności z jakiemi związana jest żegluga po samych kanałach, połączone z niemi rzeki, a mianowicie z kanałem Ogińskiego: Jasiołda i Szczara, a z Dnieprsko-Bużańskim-Muchawiec z Bugiem zachodnim, tracąc zbyt prędko wodę w swém łożysku i po wiosenném puszczeniu lodów, i po największych deszczach, stają się często do tego stonia miałkiemi, że nawet właścicielom płytów wypada często urządzać na tych rzekach czasowe groble, ażeby choć trochę podnieść w nich poziom wody. Można sobie wyobrazić, jak rujnującém i zgubném być musi dla osób prywatnych przezwyciężanie na własną rękę wszystkich trudności nierozłącznych z żeglugą po tych systematach wodnych.

W Pińsku, który bezsprzecznie gra ważną rolę pośrednika w handlu między gubernjami Wołyńską, Kijowską, Czernihowską i Połtawską, z jednéj strony — a Litwą i portami Baltyckiemi, z drugiéj strony, nie podobna, ażeby dotkliwiéj niż gdziekolwiek bądź nie dawały się czuć wszystkie niedogodności położenia, z powodu krzyczącego braku w kraju dogodnych dróg kommunikacyjnych.

Niech nam wolno będzie tutaj objaśnić to szczegółowiéj.

Wołyń, będący niegdyś głównym śpichlerzem całéj zachodniéj prowincji, a dzisiaj mogący tylko liczyć na pewny odbyt swoich produktów rzekami Horyniem, Słuczą i Styrem do Pińska, i obok tego nie zabezpieczony zupełnie pod względem dalszego ich spławu na północ, znalazł korzystniejszém dla siebie zmniejszyć swoje prace koło roli, używając nadmiar rąk roboczych na rąbanie lasu, na ciosanie drzewa na belki i wiązanie ich w płyty. Tym tylko sposobem potrafił zdobyć sobie pewniejszy środek dostarczania zboża z Pińska na północ. Lecz przy przewożeniu zboża na płytach, ono znajduje się czas długi pod gołém niebem, i wystawione przez ciąg kilku miesięcy na wpływy zmiennéj pogody, koniecznie musi tracić bardzo wiele na dobroci swojéj. W skutek takich warunków przemysłu miejscowego, rolnictwo musiało przyjść w kraju do widocznego upadku, jak również wystałe i niewystałe lasy nie mogły nie uledz zniszczeniu. Na dowód, że wyczerpanie się lasów na Polesiu nie ulega wątpliwości, możemy przytoczyć ten fakt, że w dawniejszych czasach przy obrabianiu towarnego drzewa przeznaczonego na spław do Niemna i Wisły nie trzymano się innych rozmiarów, jak 30 stóp długości i grubości, po obrobieniu na belki 8, wierszków; dziś miara ta spadła do 23 i 24 stóp długości i 6 wierszków grubości; lecz wkrótce i takich wymiarów drzewa zabraknie, lękać się przeto i przewidywać można, że i wszystkie handlowe obróty zbożem na Wołyniu mogą się znaleźć nakoniec w bardziéj jeszcze niedogodnych dla siebie warunkach.

Co się tycze Kijowskiéj, a szczególniéj Połtawskiéj gubernji, chociaż się stykają one z wodozbiorem Dnieprzańskim, jednak mając na względzie też same trudności żeglugi do morza Baltyckiego systematem kanału Ogińskiego i Dnieprsko-Bużańskiego, prócz tego dla zupełnéj niemożności nabycia drzewa na płyty i nakoniec nie odważając się na długą i wcale niełatwą żeglugę przeciw prądowi wody, ujrzały się zmuszonemi wysyłać nawet z miejscowości leżących nad samym Dnieprem ogromną ilość swojego zboża i innych produktów swoich do Odessy. Tak odległy przewóz wszelkich ładunków podobnego rodzaju, musi być połączony z ogromnemi trudnościami i kosztami, i bez wątpienia będzie możliwym tylko dopóty, dopóki Czumaki znajdować będą po drodze latem bezpłatną paszę dla swoich wołów, zimą zaś tanie siano:— warunki, których dłuższe istnienie stanie się wkrótce zupełnie niepodobnem, przy coraz bardziéj wzrastającéj hodowli owiec w gubernjach południowych i przy powiększeniu się ludności w tamtym kraju. Prócz tego na wszystkich produktach, które się dostawiają do portów Czarnego morza cięża jeszcze niemałe koszta frachtu za przewiezienie ich do północnéj części Europy, a najwięcéj do Anglji, która jest najgłówniejszą, jak wiadomo, konsumentką naszych płodów surowych.

Nakoniec, mówiąc o gubernji Czernihowskiéj, niepodobna pominąć milczęniem téj okoliczności, że ona z powodu swéj znacznéj odległości od portów Czarnomorskich i mając na względzie zawsze też same nieprzezwyciężone trudności żeglugi z ładunkiem do portów Baltyckich, uznała za rzecz korzystniejszą dla siebie obrać za najgłówniejszy cel swego gospodarstwa rolnego uprawę konopi, lnu i tytuniu, które ze względu na swą wartość i większe poszukiwanie, łatwiéj wytrzymują dalekie transporta.

Wszystkie te produkta wywożą się z gubernji Czernihowskiéj furmankami sanną drogą na Bobrujsk do pierwszéj nadniemeńskiéj przystani: do Stołpców. Ztąd na wiosnę wszelkie ładunki spławiają się do Prus już Niemnem, w którym, oprócz mnóstwa karczów i mielizn, napotykają się w rozmaitych miejscach nie tylko oddzielne rapy podwodne ale i całe progi, które do tego stopnia są niebezpiecznedla żeglugi, że teraz Towarzystwa assekuracyjne, zrażone ciągłemi nieszczęśliwemi wypadkami, przestały już przyjmować do assekuracji jakiekolwiek bądź towary spławiane tą rzeką.

Tak więc wszystkie wzmiankowane przestrzenie południowo-zachodniéj strefy Rossji znajdują się nie tylko pod względem wywozu swojego zboża za granicę w położeniu najniedogodniejszém, ale nadto zbyt jego w granicach saméj Litwy napotyka nie mniejsze trudności. Tymczasem gubernje Wileńska i Grodzieńska, niezależnie od szczupłéj produkcji swojéj, w skutek zaopatrywania zagranicznych rynków zboża niewielkiemi zapasami swojemi, same doznają ciągłego niedostatku zboża.

Wasza excellencja byłeś blizkim świadkiem (*) nieszczęśliwego położenia gubernji Grodzieńskiéj w 1845 roku i mogłeś dokładnie ocenić i pojąć całe znaczenie, jakie miał wówczas Pińsk dla Litwy. Raczyłeś pan sam przyjeżdżać do naszego miasta w celu zakupienia żyta, dla przeżywienia włościan skarbowych poruczonych wówczas waszéj opiece. W tym roku obfitującym w tyle klęsk dla wielu miejscowości Litwy, Pińsk na podobieństwo starożytnego Egiptu stał się miejscem, do którego wszyscy dążyli po zboże,— i nie zważając na to, że był zupełnie nieprzygotowanym do zaspokojenia tak niespodzianych i ogromnych żądań, dzięki spławnym rzekom zbiegającym się pod tém miastem z południa, zbożowe zapasy jego zdawały się być niewyczerpane.

Lecz jakkolwiek naglącém było wówczas prędkie dostarczenie zboża do miejscowości, najbardziéj trapionych klęską głodu, nie było innego odpowiedniejszego środka, jak tylko transport furmankami, który oczywiście połączony był w owym czasie z nadzwyczajnemi kosztami, które podwójnym spadały ciężarem na nieszczęśliwych konsumentów. Wówczas to właśnie brak dogodnych dróg kommunikacyjnych łączących Pińsk z północą dał się uczuć najdotykalniéj, i dziś zaprawdę dziwić się tylko należy, jakim sposobem przekonania, które natenczas cały ogół jednakowo podzielał, pozostały w ciągu następujących 17 lat bez najmniejszych skutków.

Nie znajdując możności, w tém najpokorniejszém do waszéj excellencji podaniu naszém, roztrząsnąć szczegółowie wszystkie warunki, w jakich znajduje się Pińsk pod względem handlu innemi oprócz zboża płodami, które doń zwożą z południowych przestrzeni Rossji, nie możemy jednak pominąć zupełnem milczeniem tego znaczącego stanowiska, jakie w stosunku do gubernij litewskich zajmuje to miasto w handlu krymską solą,— tém bardziéj, że z nim w ścisłym zostają związku dogodności i korzyści samego skarbu.

Od najdawniejszych czasów ogromne massy soli przewoziły się przez Pińsk na północ. Obecnie, w skutek wyżéj wyliczonych trudności, z jakiemi połączony jest spław transportów systematem wodnym, jak niemniéj, w skutek ciągłego dowozu w granice nasze soli z Prus, który się powiększył najbardziéj od czasu otwarcia Petersbursko-Warszawskiéj kolei żelaznéj z gałęzią na Królewiec, handel solą krymską zaczął zmniejszać się tak widocznie, że można rokować z wielką pewnością prędki i ostateczny jego upadek.

Dzisiaj, sól krymska, dzięki szczególniejszéj swojéj dobroci, wytrzymuje korzystnie współzawodnictwo z solą pruską w miejscowościach bliższych Pińska niż Petersbursko-Warszawskiéj kolei żelaznéj. I tak np. w Brześciu Litewskim, w Prużanie, Słonimie, Wołkowysku i t. p. dotychczas używa się głównie sól krymska, a zagraniczna napotyka się tylko jako nieliczne wyjątki. Lecz za to daléj na północ, szala przechyla się zupełnie na stronę soli dostarczanéj z Prus. Po tém wszystkiém, czyż nie widoczną jest rzeczą, że jedynie tylko przez ulepszenie dróg kommunikacyjnych handel tym produktem może się jeszcze podnieść w pewnym stopniu w gubernjach litewskich.

Z tego cośmy rzekli, niech nam wolno będzie z najgłębszém przekonaniem wyprowadzić ten wniosek, że brak dogodnych dróg kommunikacyjnych z Pińska na północ, pociągnął za sobą wyniszczenie lasów i upadek rolnictwa w najżyzniejszych przestrzenjach południowo-zachodniéj strefy cesarstwa. Ten brak kommunikacij stał się jeszcze przyczyną zupełnéj stagnacji handlu w całym kraju, którego ogniskiem niepodobna, aby nie został w przyszłości Pińsk. W takim stanie rzeczy, sądzimy, że najdzielniejszym środkiem, który wszystkiemu złemu skutecznie zaradzi, będzie budowa litewskiéj drogi żelaznéj, do zbadania któréj przystąpiono w Pińsku w naszych oczach. Ta koléj żelazna nie tylko wydobędzie nas z nienaturalnego położenia handlowego, ale nada jeszcze handlowi wszystkich wyżéj wzmiankowanych gubernij, stanowiących przez swoją ludność tak znakomitą część cesarstwa, kierunek zgodniejszy z ekonomicznemi wymaganiami kraju. Tylko przez urządzenie téj drogi może się ustalić prawidłowa i łatwa kommunikacja między żyznemi przestrzeniami, graniczącemi z Polesiem na południe i miejscowościami ciągnącemi się na północ od niego.

Lecz niepodobna także tracić z uwagi wodnéj kommunikacji między Pińskiem i różnemi punktami Dnieprzańskiego wodozbioru. Dla naszego miasta i całego kraju zawsze będzie ona miała pierwszorzędne znaczenie, tak pod względem przewozu towarów wielkiego ciężaru i objętości, jak również z czasem, pod względem przejazdu podróżnych, szczególniéj w takim razie, jeżeliby zawiązujące się Towarzystwo, jednocześnie z budową drogi żelaznéj, chciało przyłożyć rękę do ułatwienia żeglugi na Prypeci, prostując i pogłębiając jéj łożysko, przedsięwzięcie, o którém dotychczas nikt nic na serjo nie pomyślał.

Tymczasem, z urządzeniem drogi żelaznéj od Pińska do Białegostoku i z udoskonaleniem żeglugi po Prypeci i Dnieprze, cała siecią tych dwóch rzek objęta, ogromna przestrzeń zachodniéj strefy cesarstwa, musi się ożywić nieznaną dotąd przemysłową działalnością. Wówczas i miasto nasze z dzisiejszą bardzo skromną przystanią, będzie musiało w prędkim czasie stać się ważnym punktem handlowym, do którego z najdalszych miejsc Dnieprzańskiego wodozbioru zmierzać będą barki i parostatki z najrozmaitszym ładunkiem, który będzie już miał zapewniony sobie dogodny i prawidłowy zbyt w północnéj części Litwy, w rozmaitych portach Baltyckiego wybrzeża i zagranicą. Słusznie też spodziewać się można, że wówczas i samo cło ¼ procentowe, pobierane od transportów wodnych i przeznaczone na udoskonalenie wodnych dróg kommunikacyjnych w całém państwie, stanowić będzie znakomicie większy artykuł dochodu dla skarbu, niż to miało miało miejsce dotychczas.

Co się zaś tycze samej Litewskiéj drogi żelaznéj, rokować można, że będzie ona miała jedyne, piérwszorzędne niemal w swoim rodzaju znaczenie. Koleją tą będą się przewozić na północ płody surowe Wołynia, gubernij Czernihowskiéj, Kijowskiéj, Połtawskiéj, Jekaterynosławskiéj i innych południowych gubernji obfitujących w zboża rozmaitego rodzaju, wełnę owczą, sól, łój, cukier, konopie, len, tytuń, spirytus, skóry surowe, potaż, śliwki, wina krymskie, przeróżne owoce, ryby suszone i t. p. Droga ta wpłynie też niezawodnie na rozwój w Polesiu hodowli nierogacizny, która stanowi tak ważną gałęź przemysłu w gospodarstwie narodowém i tylko z powodu zatamowanych prawidłowych dróg zbytu znajduje się dzisiaj w zupełnéj zastałości. Galicyjską koleją żelazną przewozi się corocznie przez Kraków z Bukowiny i Multan do 200,000 sztuk nierogacizny, przypuszczać należy, że bez porównania więcéj będzie musiało się jéj przewozić koleją żelazną przez Pińsk ku petersbursko-warszawskiéj kolei z Polesia, którego klimat i grunt jak nie można lepiéj sprzyjają rozpłodowi i rozwijaniu się tych zwierząt domowych. Projektowana koléj żelazna, przecinając brzesko-bobrujskie szosse, przyciągnie ku sobie produkta żyznych powiatów, Nowogródzkiego i Słuckiego, niemających dziś, jak wiadomo, innych środków spieniężenia swojego zboża, jak tylko przewózkę furmankami do Wilna, albo do przystani nadniemeńskich, ażeby je spławić daléj wodą do Prus. Tą koleją żelazną iść będą z północy na Wołyń i do rozmaitych miejscowości Dnieprzańskiego wodozbioru surowiec, żelazo, machiny, towary kolonjalne, wyroby fabryczne, śledzie, wina zagraniczne i inne produkta. Nakoniec niepodobna nieliczyć z niejakąś pewnością i na to, że po przeprowadzeniu kolei żelaznéj z Białegostoku na Wołyń, wymijając kręte drogi, przypływać będzie z południa do petersburśko-warszawskiéj kolei żelazné, i na odwrót, ogromna ilość podróżnych.

I tak z pewnością twierdzić śmiemy, że czysty dochód z téj linji, tak nieznaczącéj pod względem swéj długości, nie tylko prędko dójść będzie musiał do cyfry przez rząd zagwarantowanéj, lecz przekroczywszy poza te granice, koniecznie wzniesie się do tak znacznéj dywidendy, jaką rzadko zdarza się otrzymywać towarzystwom akcyjnym z najkorzystniejszych przedsięwzięć. Nakoniec ruch pełen życia na téj drodze dobroczynnie wpłynie i na Petersbursko-Warszawską koléj żelazną, osłonioną gwarancją rządu.

Wypowiedziawszy w ten sposób w tém podaniu przekonania nasze o znaczeniu projektowanej drogi żelaznéj, tak pod względem polepszenia naszych handlowych i przemysłowych stosunków, jak również pod względem zapobieżenia na przyszłość wszelkim klęskom głodu w północnych gubernjach litewskich, cieszymy się nadzieją, że wasza excellencja, powodowany stateczném współczuciem dla wszystkich pożytecznych w kraju przedsięwzięć, zechcesz zwrócić światłą uwagę swoją na to przedsięwzięcie, którego błogie skutki wpłynąć koniecznie muszą i na ekonomiczny rozwój powierzonéj zarządowi waszéj excellencji gubernji, nie mniéj jak i innych przestrzeni zachodniéj części cesarstwa. Nadto, jakeśmy już powiedzieli wyżéj, przez ziszczenie tego projektu i sam skarb osięgnie koniecznie znakomite korzyści: naprzód, zwiększy się w kraju odbyt krymskiéj soli, a powtóre, z większym wzrostem żeglugi po systemacie wód dnieprzańskich zwiększy się i cyfra pobieranego cła ¼ procentowego. Naostatek, wszakże ta koléj żelazna przejdzie z czasem na całkowitą własność skarbu. Te i tym podobne wnioski dają nam prawo spodziewać się, że wasza excellencja nie odmówisz swego pośrednictwa w wyjednaniu na to przedsięwzięcie zezwolenia rządu, któreby dało możność założycielom projektowanéj spółki przystąpić niezwłocznie do wykonania tego projektu. Pińsk 8 listopada 1862 roku.

(Na oryginale, na tém podaniu położyli swoje podpisy:)

Mowsza Lewin kupiec 2-iéj gildy. Chajka Lurjowa kupcowa 2-iéj gildy. Mejer Mowsza Lewin, kupiec 2-iéj gildy. Mowsza Lurje syn kupca 2-iéj gildy. Dawid Lurje syn kupca 2-iéj gildy. Szloma Lewin syn kupca 2-iéj gildy Hirsz Pomeraniec, kupiec, Kupiec Froim Grynberg. Kupiec Josiel Etinger. Kupiec Icek Pinchasowicz Pomeraniec Kupiec Nehemjasz Kołodno. Kupiec Wolf Najdick. Syn kupca Szepszel Simhowicz. Syn kupca Azik Mowszowicz Eljaszberg. Kupiec Mowsza Grynberg. Syn kupiecki Aaron Mojżeszowicz Lurje.

(*) Dzisiejszy Miński gubernator cywilny był wówczas zarządzającym Grodzieńską izbą dóbr Państwa.

Niniejsze podanie ułożone zostało przez osoby tu wyszczególnione w mojéj obecności, co podpisem własnoręcznym stwierdzam i dodaję, że przeprowadzenie kolei żelaznéj jest dla Pińska nieodbitą potrzebą. Sprawujący obowiązek burmistrza miasta (podp.) Kozłowski.

— **Żydów Talmudystów**, w dziewięciu gubernjach Zachodnich, oraz w gubernji kurladzkiéj, inflanckiéj, połtawskiéj, czernihowskiéj, ekaterynosławskiéj, chersońskiéj, tauryckiéj i obwodzie bessarabskim, było w r. 1860 razem płci obojéj głów 1,381,860. Najwięcéj ich znajduje się w gubernji kijowskiéj, bo 228,515, w podolskiéj 191,847 i wołyńskiéj 185,833; najmniéj w gubernji inflanckiéj 1,198, ekaterynosławskiéj 7,450 i tauryckiéj 9,702. Cała ta ludność ma do służby bożéj synagog 585 i pomniejszych domów modlitwy 2,333; rabinów zaś i innych osób spełniających zarazem obowiązki religijne i zarządzających sprawami gmin, było 5,679 osób.

— **Handel Odesski.**—Donoszą nam z Odessy pod d. 10 lutego: W ciągu całego niemal przeszłego miesiąca mieliśmy całkiem wiosenny stan powietrza: śnieg zniknął zupełnie; termometr podnosił się niekiedy do 10° ciepła na słońcu; ruń zazieleniała młodością i wielu z gospodarzy wzięło się nawet do siejby, już to kończąc jesienne zasiewy oziminy, już rzucając na łaskę bożą jarkę do roli. Tymczasem mocne wiatry wiosenne osuszają ziemię, i jest nadzieja, że za tydzień jaki lub drugi zakosztujemy ulicznéj kurzawy. Wszystko to bez wątpienia nieomieszka oddziałać na ceny zboża na naszym rynku, i może choć trochę ułatwieniem transportu dopomoże nam w handlowych stosunkach zagranicznych. Ostatniemi dniami stosunki te znowu korzystniéj dla nas wypadły. Przybycie do portu pewnéj liczby statków przewozowych, stałość cen wyższych gatunków oziméj pszenicy w Marsylji, tudzież przekonanie panujące w Anglji, że tegoroczne ceny zboża doszły już swojego minimum—wszystko to wywołało nieco ożywienia na naszym rynku i spowodowało kilka znaczniejszych umów z negocjantami zagranicznymi. Najwięcéj poszukiwano wyższych gatunków pszenicy oziméj, któréj też cena mniéj więcéj o 25 kop. podskoczyła. Cały przeszłotygodniowy zakup wynosił około 35,000 czetwerti. Za pszenicę, stosownie do gatunku, płacono po 7 rub. kop. 20, 8 rub., 8 rub. 20, 8 rub. 50, 8 rub. 75, do 9 rub. 50 kop. za czetwert. Żyto wagi 8 pud. 38 f. płacono po 5 rub. Kukuruzę bessarabską czelnego gatunku sprzedano po 5 rub. 12½ kop. i po 5 rub. 17½ k. Wełna prosta myta z przeszłéj jesieni po 6 rub. 95 k., szara i czarna, również myta, po 5 rub. 25 k. za pud.; oprócz tego, cienkiéj niemytéj ze zbioru przyszłego lata zamówiono 3,000 pudów po 8 rub. 25 kop. Co do téj ostatniéj, musimy jednak zrobić uwagę, że kupujących na powyższą cenę jest niewielu, gdyż ceny cienkiéj wełny za granicą znacznie spadły.

— **Handel Ryzki.**—Donoszą nam z Rygi pod d. 15 lutego: Tyleśmy się nanarzekali w doniesieniach naszych, że doprawdy znudzić to i zgorszyć musiało czytelników. Ponieważ nic innego, a przynajmniéj prawie nic innego niebyłoby i dziś do mówienia na wstępie, a mówić o tém niemam odwagi, więc zawiadomienie dzisiejsze niech już pozostanie bez wstępu, jeżeli tego, com napisał, za wstęp poczytać niezechcecie. Stan interesów na giełdzie naszéj w upłynionym tygodniu był następujący. Konopie były poszukiwane i umawiano się o nie skwapliwie: Anglicy zakupili 1000 berkowców po 125, 123 i 122 rub. ass. z zaliczką 10%; długich czarnych kupili także 500 berk. po 125 z zaliczką 10%; z Niemcami umówiono się na zaliczkę 10% za konopie czyste po 129½ za tak zwane połówki po 123½, za czarne długie po 125, a krótkie po 122 rub. ass., na gotówkę zaś po 126, 122 i 12be0 b. i wedle tych cen zakupiono około 1000 belrk. Kupujący nieustają w poszukiwaniu i chętnie po téj saméj cenie zapłacą. Przeciwnie ze lnem rzeczy nie tak się mają: wyżéj nad 45, 40 i 35 rub. sr. niedają; tylko za małe partje pierwszego gatunku płacono o rub. 1 drożéj. Za oléj konopny żądają po 48 rub. na gotówkę; kupujący drożą się i ociągają. Za siemię konopne 90 f. nabywcy oświadczają się dać po 5 rub. 25 kop. z zaliczką 50%. Za siemię lniane sprzedający żądają po rub. 1 kop. 50 wyżéj nad cyfrę miar i na gotówkę; dają o 25 kop. mniéj od tego; do umów nieprzyszło Jęczmień kurlandzki 103/104 f. stoi na 87 rub Za owies 74 f. żądają po 67 rub. na zaliczkę 10%. Żyto sprzedawać można 116/117 f. po 101 rub. sr. z wypłatą zaraz. W ogólności rzecz biorąc, umów o zbożu jest nader mało, co tém dziwniejsza, iż z zagranicy znowu dochodzą na pomyślne dla rynków zbożowych wiadomości.

PRZEGLĄD ROLNICZY.

Rozpatrując nasiona roślin pastewnych, zbóż i ogrodowin, nadeszłe do tutejszych składów, według danego przyrzeczenia, pośpieszamy czytelnikom naszym przedstawić krótkie z tego sprawozdanie, oraz zwrócić uwagę na te rośliny, które zasługują na rozpowszechnienie i istotną praktyczną korzyść przynoszą. Mówiąc o każdéj z takich roślin, dodamy treściwe uwagi, dotyczące jéj uprawy, siewu, sprzętu i szczególnych własności.

Zaczynamy od roślin pastewnych.

1) Koniczyna czerwona (Trifolium pratense, Rothklee). Uprawa jéj każdemu wiadoma;—grunt winien być ciepły, opatrzony ściekami, stojącéj bowiem wody, choćby chwilowo, nie znosi, najlepiéj gliniasty, lecz i na szarym, byleby niezbyt lekkim i górzystym, dobrze się udaje; gruntu torfowego, sapowatego, padołów i w ogóle gruntów zimnych, nieogrzanych nawozem i nieodkwaszonych przez staranną uprawę nie znosi. Jak również i następstwo sama po sobie krótszego jak lat 7 nie przyjmuje. Siejesię w oziminie i jarzynie, z tą tylko uwagą, że gdy siejąc w jęczmieniu lub owsie garncy 4-ry nasienia na morg 300-prętowy jest dostateczne, to siejąc w oziminie, t. j. z wiosny po runi o zimej, garniec jeden nasienia dodać należy.

Rzadko kiedy zasiewamy koniczynę samą, a prawie zawsze w pomięszaniu z trawami, przez co otrzymujemy gęstszy ukos, lepsze siano i łatwiejsze do wysuszenia.

Przy robieniu téj mięszaniny, należy mieć następne prawidła na uwadze:—Jeżeli koniczynę uprawiamy tylko na ukos, to jest, gdy ją nie dłużéj nad lat dwa zostawujemy, lub już w drugim roku po zbiorze jednego pokosu pod oziminę podorujemy, wtenczas używa się więcéj nasienia saméj koniczyny, a zaledwie ⅕ traw innych i wtenczas najlepiéj tę ⅕ zastąpić równemi częściami: Tymotejki i Rajgrasu angielskiego (Lolium perenne). Gdy zaś koniecznie po zbiorze ukosów, chcemy zostawiać na pastwisko, i to pastwisko wyborne i zdrowe, to należy użyć ⅗ koniczyny, a ⅖ zastąpić równemi częściami Koniczyny białéj (Trifolium repens), Lisim ogonem (Alopecurus pratense), Wikliną łąkową (Poa pratensis), i Koniczyną chmielową (Medicago lupulina).

2) Koniczyna biała (Trifolium repens), uprawiana na pastwisko, znosi nawet grunt dość lekki, wytrwała na zmiany klimatu i daje lat kilka wyborne pastwisko dla bydła i owiec. W tym celu na morg 300-prętowy sieje się garncy 5, z tych 3 garnce koniczyny, a 2 garnce mięszaniny, złożonéj z równych części Trawy kupkowéj (Dactilis glomerata), Kostrzawy owczéj (Festuca ovina), Owsa piaskowego (Elymus arenarius), i Tomki wonnéj (Anthoxantum odoratum) i t. p.

Co się tycze Koniczyny Incarnatki, to ta nie wyrównywa czerwonéj zwyczajnéj i u nas wątpić należy, aby w krótkim perjodzie letnim, jako roślina roczna, dała ukos zadawalniający.

3) Za to, jako roślinę jedno-letnią, na grunta lekkie śmiało polecamy, bośmy ją sami przez lat dwa uprawiali, Owsik australski (Cerato chlea australis); daje dwa obfite ukosy jak z najlepszéj łąki, siano wyborne i łatwe do wysuszenia, i chętnie przez konie, bydło i owce spożywane. W cieplejszym klimacie daje trzy ukosy, ponieważ nader szybko odrasta; u nas dwa pewne. Nasienie wydaje obficie, i dość pół morga na nasienie zostawić, aby mieć dostateczną ilość do obsiania 6-ciu morgów w roku następnym.

Uprawa tak jak pod owies, i z wiosny wcześnie pod bronę zasiewać należy. Naturalnie zagony powinny być płaskie i szerokie, dla ułatwienia kośby. Roślina ta zasiana w końcu kwietnia, już w drugiéj połowie czerwca wydaje piérwszy ukos, drugi jeszcze obfitszy wyda w połowie sierpnia. Zbierając nasienie, należy ją rznąć sierzpem, wiązać w snopy i tak zostawiać do wyschnięcia. Patrzeć, aby się nasienie nie przestało, bo wtenczas łatwo oblata i z powodu wysokiéj łodygi łatwo przez wiatry otrąconém być może. Do siewu gęstego dość użyć 80 funtów tego nasienia na morg 300-prętowy, chociaż na gruncie nędzniejszym i gęściéj siać nie zawadzi.

Pragnąc rozpowszechnienia u nas w kraju téj prawdziwie pożytecznéj rośliny, na nasze żądanie sprowadzono do składu nasion Henryka Dębskiego w Wilnie, oprócz wszystkich innych nasion, znaczny transport wybornego nasienia zeszłorocznego zbioru Owsika australskiego..

4) Drugą ważną rośliną na grunta najlichsze, żwirowate, gdzie zaledwie gryka nędzny plon wydaje, jest Seradella, naturalnie zasiana na gruncie choć lekkim, ale żyznym, znakomity plon wydaje, na ciężkim zupełnie chybia. Ponieważ to jest roślina jednoroczna, najlepiéj siać ją samą, i to w pierwszéj połowie maja; można przeznaczyć ją i na pastwisko i na ukos, lecz tu z suszeniem trzeba być bardzo ostróżnym, bo liście się nader łatwo osypują, i w miejscu siana można zebrać nagie łodygi.

5) Szporek, a szczególniéj olbrzymi (Spergula maxima), jako posiadający bujniejsze i soczystsze łodygi, jest wyborną rośliną na gruntach lekkich, już to na pastwisko dla bydła, na którego mleczność nadzwyczajnie wpływa, już jako nawoz zielony. W tym ostatnim razie radzę z własnego doświadczenia, uskuteczniać siew dwukrotny, t. j. na roli zoranéj ugorowéj na zimę, zaraz z wiosny, ze kry, to jest z lodu, zasiać szporek; gdy ten podrośnie, będzie lichy, w końcu maja go podorać i na zaoranym zaraz znowu zasiać; drugi obchód iść będzie już ciemném kaliwem i zaorany usiew przed usiewem żyta znakomity skutek na urodzaj ostatniego wywrze. Wysiewa się szporku, czy to na nawóz, czy na paszę, garncy 5 do 6-ciu na morg 300-prętowy.

7) Co się tycze Łubinów (Lupinusów), to choć korzyść z ich uprawy jest przez najznakomitszych gospodarzy zalecona i doświadczeniami stwierdzona, tak co do wpływu téj rośliny na poprawę samego gruntu piasczystego, jąk i dostarczanie wybornéj i obfitéj paszy dla owiec, czy to jako pastwisko letnie, lub sprzątnięta na siano,—nie mając jednak własnego doświadczenia w tym względzie, bom téj rośliny sam nie uprawiał, odsyłam chcących się bliżéj poinformować o korzyściach i uprawie téj rośliny do dzieł zagranicznych pisarzy, a z naszych do dzieła p. Zygmunta Gawareckiego, pod tytułem Uprawa roślin pastewnych.

7) Wyka. Przed wszystkiemi rodzajami wyk, dajemy pierwszeństwo, tak ze względu wydajności paszy, jak i niewybrédności gruntu, zwyczajnéj naszéj szaréj Wyce, chociaż ją zawsze radziłbym zasiewać w pomięszaniu, stosownie do rodzaju gruntu, z gryką, owsem węgierskim, a lepiéj jeszcze wysokim litewskim, żytem jarém i t. p. Wyka w takiéj mięszance nie wylega, daje bujniejszy ukos, łatwiéj daje się dosuszyć. Chociaż tutejsi gospodarze nie wierzą w przedplony, jednak sam miewałem tu na Litwie, po mięszance zasianéj na świeżym obfitym nawozie, zebranéj na zielono, i ścierń zielona gdy została podorana, miałem, powtarzam, najpiękniejsze żyto, a posiany morg pszenicy odróżniał się tém, że był czysty, równy i nigdzie nie wyległ, gdy na innych morgach w czystym ugorze, również na świeżym nawozie posianą pszenicę trzeba było pleć z chwastów, i w wielu miejscach wyległa lub kępami rosła. Wyki bierzemy do mięszanki ⅖ beczki i drugie ⅖ owsa, żyta jarego i jęczmienia lub gryki, stosownie do gatunku gruntu, w ogóle całéj mięszaniny półbeczki na morg. Na nasienie wykę siać należy na trzecim pognoju, t. j. aby ona stanowiła już plon trzeci, siać ją wtenczas samą i nie więcéj jak 1½ ośminy na morg.

8) Soczewica pod względem paszy na siano o wiele ustępuje wyce co do obfitości plonu, lecz ponieważ udaje się na gruntach suchych i lekkich, więc tam uprawę grochu korzystnie zastąpić może, tém bardziéj, że ziarno jéj w odżywności w niczém temu ostatniemu nie ustępuje.

9) Lucerna i Esparceta, obie te rośliny zalecają się tém, że znoszą grunt i klimat suchy, a zatém udają się wtenczas, gdy inne rośliny pastewne zwykle cierpią. Lucerna lubi grunt rędzinny, to jest piaskowaty lub szary pomięszany z gliną. Esparceta wymaga koniecznie obecności w gruncie wapna, i wtenczas na jéj urodzaj liczyć można. Wzgórzystość pola nic im nie szkodzi, i właśnie na pochyłościach wzgórz, łąkach suchych, górzystych i spadzistościach, zasiewać je należy. Zawsze, gdzie grunt tego dozwala, dawać należy piérwszeństwo esparcecie przed lucerną, siano bowiem esparcetowe jest daleko odżywniejsze, lepsze, smakowitsze i łatwiejsze do wysuszenia. Tak esparceta, jak lucerna, jako rośliny długotrwałe, rzadko kiedy wchodzić mogą do rotacji zmianowania, lecz zwykle się zasiewają na wyłącznych przestrzeniach, nie wchodzących do ogólnego systematu. Uprawa pod tę roślinę im głębsza, tém lepsza; siew szczególniéj esparcety najlepiéj uskuteczniać bez przymieszki zbóż lub innych roślin, nie zrażając się tém, że w piérwszym roku nie traci się plon z roli. Lucerny wysiewa się na morg od 20 do 30 funtów, esparcety pół beczki na morg 300-prętowy nie jest nic nadto. W czasie wegetacji coroczne zdrapanie lucerniska, czy też esparcety na wiosnę żelaznemi bronami, oraz gdy grunt niewiele ma cząstek wapiennych, to gipsowanie powierzchowne roślin, stanowi całe ze strony rolnika staranie.

Na tém kończymy pobieżny przegląd roślin pastewnych, uprawianych na karm zielony, siano lub pastwisko, przystępujemy teraz do pastewnych okopowych, w których Burak pastewny piérwsze u nas zajmuje miejsce; za nim idzie Marchew pastewna, daléj Turneps, nareszcie wyjątkowo, na bardzo dobrych i głębokich gruntach: Kukuruza, Ząb koński, Jarmuż olbrzymi i Kapusta morska;—i o tych to roślinach w następnym przeglądzie obszerniéj pomówimy, jak i o niektórych fabrycznych, oraz gatunkach zbóż, znajdujących się w tutejszych składach, a zasługujących na rozpowszechnienie.

T. S.

ROZMAITOŚCI.

— W całém dawniejszém królestwie Obojéj Sycylji jest jeden tylko uniwersytet w Neapolu, a w nim 11,000 studentów. Liczba, jakiéj nie posiada żaden europejski uniwersytet.

— W r. z. jeśli wierzyć mamy dziennikowi „Lumir“ było w Czechach 3722 narodowych szkół. W liczbie téj było 1641 niemieckich, 2951 czeskich, 160 czesko-niemieckich. W szkołach tych było uczniów: katolików 306,619, ewangelików 2468, izraelitów 3,270; uczennic: katoliczek 291,827, ewangelickiego wyznania 2,193, izraelitek 2,820. Liczba ta dowodzi, że Czechy szybkim krokiem dążą do oświaty, gdyż na 5 miljonów ludności, wypada więcéj jak 609,000 uczących się.

— Według ostatniego wyliczenia, w Paryżu ludność wynosi 1,616,141; w Lyonie 318,803; w Marsylji 960,190; w Bordeaux 162,750; w Lille 131,827; w Nantes 113,625; w Tuluzie 113,229; w Rouen 102,645 mieszkańców. W 1861 r. w Paryżu wypito 23,181,115 wiader wódki, piwa, soku i wina; spożyto mięsa 7,695,237 pudów, a oprócz tego ostryg i ryby za 14,415,093 franków. — Urodziło się 53,570 ludzi, z tych 15,107 nieprawego łoża. Wzięło szlub 15,959 par. Umarło 43,664 ludzi.

— W księstwie Waldeck (w Niemczech) od 1 stycznia 1863 r. zaprowadzono zupełną wolność przemysłu, wraz ze zniesieniem cechów. Tymczasem w Hanowerze, ukarano niedawno pogranicznego strażnika, który, nie należąc do cechu rzeźników, przedawał wieprzowinę.

— Donoszą nam, że kilku dżentelmenów ustanowiło komitet dla utworzenia akademji lekarskiéj dla kobiet, w Londynie. Odwołują się do publiczności o pomoc i współczucie.

— W upłynionym roku było w Londynie 1,303 pożary. Pożary te wynikły z następujących powodów: 494 z niewiadoméj przyczyny, 198 od woskowych świec, 124 od gazu, 96 od kominów, 95 od iskier, 28 od nieumiarkowanego napalenia pieców, 27 od dziecinnéj zabawy z ogniem, 24 od palenia cygar, 10 od suszenia bielizny, 9 od pijaństwa, i od zapałek nakoniec 5 tylko pożarów.

— Zjawił się nowy system fotograficznéj sztuki. Jest to amerykański wynalazek w kształcie pistoletu. Kierujesz na kogokolwiek pistolet, w sekundę spuszczasz kurek i portret już gotów. — Oto mi śliczna osoba! — rzecze ktoś,— wyjmuje z kieszeni pistolet, bierze na cel... i portret w ręku jego, a nikt nawet tego niezauważał. Małe pudełeczko służy jako camera obscura; na otwartém powietrzu można zdjąć portret z powozu, przejeżdżając powoli.

— W mieście Wronowie w Czechach, właściciel hotelu, z powodu złego stanu pieniężnych interesów, odebrał sobie życie. Przyszedł pewnego wieczora późno do domu, zjadł kolację i poszedł jak zwykle z sześcioletnim swym synem do ogrodu, wszedł do altanki i modlił się długo, a potém zastrzelił się tam z rewolweru.

— We francuzkiéj wiosce Lespinasse, dwudziestoi kilko letnia dziewczyna przywiązała się tak do prosięcia, że to jak piesek za nią biegało, a ona pieściła się z niém jak z dzieckiem. Kiedy wkrótce prosię zdechło, dziewczyna się powiesiła. Zostawiła kartkę, w któréj napisała, „że po tak ciężkiéj stracie“ życie dla niéj było ciężarem.

— Na posiedzeniu zgromadzenia narodowego w Atenach dnia 7 lutego, prezydent oznajmił izbie, iż otrzymał z Anglji list pisany po angielsku przez Williama Cekropsa, który mianuje w nim siebie potomkiem w prostéj linji pierwszego króla ateńskiego tego imienia, i domaga się przywrócenia mu tronu przodków. Zgromadzenie postanowiło, nieczytając listu, złożyć go do archiwum na wieczną rzeczy pamiątkę.

— Dnia 9 bieżącego miesiąca odbywała się w Londynie pierwsza próba przesyłania listów za pomocą rur pneumatycznych, czyli co jedno za pomocą parcia zgęszczonego w nich powietrza atmosferycznego. Próba odbywała się w obecności dyrektora jeneralnego poczt i wynalazcy rur do tego celu przeznaczonych. Pakiety napełnione balastem wyprawione zostały ze stacji Easter-Square do stacji północ-

no-zachodniéj Shall-Evailsall-Street, dokąd przybyły po upływie pięćdziesięciu pięciu minut. Do obsługi przyrządów użyto dwóch ludzi. Lord Stanley i p. Rowland-Hill przekonali się o zupełném powodzeniu przedsięwzięcia, postanowili rozpocząć przesyłkę listów za pomocą trąb pneumatycznych zaraz od następnego tygodnia.

— Stowarzyszenie międzynarodowe postępu nauk społecznych, które, jak wiadomo, miejscem swoich zgromadzeń obiera kolejno jedno z wielkich miast Europy, po kongresach w Londynie i Brukselli, miało się zebrać następnie w Berlinie. Ponieważ jednak dzisiejsze położenie Prus niecałkiem temu zamiarowi sprzyjało, członkowie stowarzyszenia wybrali na swój zjazd inne miasto, a mianowicie Genewę. Stowarzyszenie tym razem zamyśla przeznaczyć premjum za dokładne rozwiązanie zagadnienia: „Jakie są cechy upadku sztuki i literatury?“

— Austryjacki minister rolnictwa i handlu, hr. Wickenburg, złożył cesarzowi swojemu projekt urządzenia w Wiedniu wystawy powszechnéj. Dnia 8 b. m. lutego, cesarz wyraził swe przychylenie się do tego projektu wystawy rolniczéj i przemysłowéj, lecz wynurzył zarazem życzenie, ażeby na niéj znajdowały się też dzieła sztuki. Wystawa ma być urządzoną w roku 1865, jeżeli jakiekolwiek okoliczności zewnętrzne niestaną temu na zawadzie. Po upływie roku od doby dzisiejszéj, minister rolnictwa i handlu ma złożyć cesarzowi sprawozdanie o biegu przedsięwzięcia.

— Wychodzący w Warszawie „Przyjaciel Zdrowia“ podaje następujący środek przeciwko wściekliźnie, wyjęty z jednego z pism zagranicznych:

„Wziąść trzy garście bielunu (Datura stramonium), gotować go w kwarcie wody aż do wygotowania się do połowy, zlać, przecedzić i dać choremu na raz do wypicia. Wkrótce potém następuje paroksyzm gwałtownéj ale krótkotrwałéj wścieklizny, następnie występują obfite poty. W 24 godzin wyleczenie z wścieklizny jest zupełne. Środek ten podany został przez missjonarza księdza Legrand, opowiadającego ewangelją św. w państwach Annamu i Tonkinu. Obecnie ksiądz ten znajduje się na wybrzeżach tych państw na jednéj z fregat francuzkich. Szanowny ten missjonarz robił doświadczenie na sobie samym i na 60 chorych i wszystkie udały się jak najpomyślniéj. — Przed dwóma jeszcze laty, pisze Courier de la Drome, mieliśmy zapewnienie jednego administracyjnego urzędnika, przez długi czas przebywającego w Kochinchinie, o nieomylnéj skuteczności tego leku.“ Po tych słowach dr. André przemawia w następujący sposób: „Zachodzi pytanie, czy odkrycie tego specyfiku jest nowe i czy szan. ksiądz Legrand ma prawo przypisywać sobie sławę, że pierwszy oznajomił Europę z tym środkiem? Oświadczamy, że nie może, bo dawno przedtém Hahnemann w naukowém badaniu przymiotów farmako-fizjologicznych téj rośliny wykazał, że jeżeli Datura Stramonium nie jest wyłącznym środkiem, który powinniby homeopaci użyć przeciwko wściekliźnie, to ona ma własność sprowadzania takich symptomatów, że należy ją uważać za jedno z najcelniejszych lekarstw przeciwko téj strasznéj chorobie. Na dowód, że odkrycie to należy się Hahnemanowi, przytaczamy własne jego słowa, drukowane w roku 1825, w 3 tomie jego materji medycznéj, str. 288, w przedmowie o Stramonium, gdzie radzi przeciwko wściekliźnie użycie tego leku. Oto jego słowa: Jak prawdą jest, że wścieklizna objawiająca się po ukąszeniu przez psa wściekłego, przedstawia się w rozmaitych formach, tak pewne jest i to, że jednym tylko środkiem nie można wyleczyć różnorodnych form wścieklizny. W niektórych razach dobrze działa Belladona, w innych Hyosciamus, a w innych Datura stramonium, stosownie jak symptomata choroby zbliżone są lub mają podobieństwo fizjologiczne z symptomatami objawiającemi się w nas po użyciu jednego z tych lekarstw.“

— Od pewnego czasu w Paryżu powtarzają się następujące wydarzenia: Do traktjeru wchodzi jakiś jegomość, każe dać sobie pyszny obiad, po którym spełnia filiżankę kawy i patrząc obojętnie na podany sobie rachunek, mówi: „zawołajcie konstabla!“ W ostatnich mianowicie czasach powiększyła się ilość tych bezpieniężnych gastronomów: między gołemi utracjuszami weszło poniekąd w modę zjadać najpyszniejsze obiady darmo, by następnie udać się do więzienia na chleb skarbowy. W ciągu tygodnia w jednym kwartale zaaresztowano około czternastu takich gastronomów.

— Jak się talent śpiewaków opery francuzkiéj opłaca, najlepiéj przekonywają następne cyfry: Heymar w 1861 r. za każde wystąpienie brał 1,047 fr., a że w ciągu 11 miesięcy wystąpił 63 razy, wziął więc w ciągu roku 65,961 franków. W 1862 r. śpiewał po 6 razy w miesiąc, w przeciągu 7-miu miesięcy, otrzymując po 1000 franków za każde wystąpienie. Lecz najdroższym tenorem w wielkiéj paryzkiéj operze był Niemiec Niman. Zaangażowano go do śpiewania jednéj opery; „Tanhaeuser“ za 46,000 fr. rocznie. Że zaś tylko trzy były przedstawienia, otrzymał więc za każde 15,333 fr. i 33 cent. Tymczasem jenerał-porucznik działającéj armji otrzymuje tylko 25,000fr. pensji, a pierwszy prezydent najwyższego sądu 20,000.

— W mieście Szeffield w Anglji odbył się niedawno meeting, którego przedmiotem była kwestja niewolnictwa w Stanach Zjednoczonych Ameryki północnéj. Głównym i najwymówniejszym mówcą był Jackson, niegdyś stangret i niewolnik prezydenta Davisa; w ogólnych rysach skreślił swe życie w niewoli, charakterystykę swoich panów i niewolnictwa w Ameryce. Mowę jego przyjęto z wielkim zapałem.

— W Berlinie liczba konsumentów koniny nieustannie się powiększa. Obecnie siedm szlachtuzów zajmuje się przysposobieniem na przedaż mięsa końskiego. W ciągu 1862 r. zarznięto więcéj 700 koni.

Dom zleceń braci Chotomskich i Koronowicza w Królewcu i Londynie.

Królewiec 1 marca 1863 r.

Dowozy skąpe, powietrze pogodniejsze, suche przymrozki po ulewnych deszczach i silnych zachodnich wichrach, osuszają zbyteczną wilgoć. Ceny zboża nieożywione i nieożywiające się, trzymają się na dawniejszém stanowisku.

Z Królewca ładunek zboża do wschodnich brzegów Anglji i Szkocji 6—7 złp. za 492 f. pszenicy czyli $^1/_5$ szefla pr. Do Hull i Londynu parowcem 8 złp. Z Piławy do wschodnich brzegów Norwegji 3 złp. za tonn czyli 1,46 szefla pr. czyli około 21 garncy. Do Hollandji 80 złp. za łaszt pszenicy 4800 f. Ceny przewozu będą nizkie, bo nie wiele kto dopytuje się o okręty, a widoków dla handlu na wiosnę niema.—Za 400 cent. węgli kamiennych z Newcastle, Hartlepool i Gunderland 340 złp. Dnia 19 b. m. pierwszy parowiec z Piławy do Królewca już przypłynąć mógł. Dnia 18 b. m. dwa okręty przypłynęły z Torravieja do Kłajpedy. Dnia 13 b. m. doszła do nas wiadomość, że i Bug przy nizkim stanie wody wolny od lodu. Żegluga zatém otwarty. W Nowym Yorku ceny poszły w górę na pszenicę i żyto. Wywóz w styczniu z Ameryki 874014, w styczniu roku zesz. 1,282,523 buszli, więc 40% mniejszy w tym roku. Disconto w Londynie w skutek znacznego przypływu złota, zdaje się rozmyślnie opóźnionego, a podnoszącego obecnie gotówkę banku na $14^1/_2$ miljonów funt. szter. zniżone na 4% to wpłynie na ożywienie spekulacji. Spirytusu odpływ do Włoch bardzo znaczny. Cukier rafinowany w massach do Królestwa się zwraca, ztąd o $1—1^2/_3$ wyżéj na głowie żądania. Surowy $11—11^1/_3$ tal. cent.

Od d. 21 b. m., Towarzystwo assekuracji morskiéj Lloyds w Londynie, ustanowiło na okręta pruskie, premje za niebezpieczeństwo wiszące nad niemi jak podczas wojny jakiéj i wprawdzie 1% na podróż 6-cio miesięczną $^1/_4—^1/_2$ % na krócéj trwające. Chwilowo kontynentalne targi chętniéj płacą za zboże jak angielskie.

Na Królewieckim targu obrótu w pszenicy mniéj niż w życie, którego ceny bardzo dobrze się trzymają. Z wiadomości okolicznych ważna, że koléj instrucko-tylżycka do Kłajpedy przedłużoną zostanie. Z Hamburga piszą, że herbaty cena londyńska nie pozwala im konkurencji podtrzymać. Herbata Kongo w Londynie od 2 złp. za 1 f. Cło w Prusach 15 gr. pol. na transito odpada naturalnie.

Okolnik cen zbożowych na giełdzie naszéj:

	wagi holender.	za szefel pr. *) sgr.	za beczkę lit. rub.	kp.	rub.	kp
pszenicy jasnéj	123—131	72 —86	19	15	22	87
„ ciemniej.	127— —	$77^1/_2$——	20	61	—	—
„ czerwon.	126—128	75 —77	19	94	20	48
żyta	115—120	$46^1/_2$—50	12	36	13	29
„	121—125	51 —54	13	56	14	36
jęczm. dużego.	108— —	38 ——	10	10	—	—
„ małego	105— —	35 ——	9	3	—	—
owsa	76— 81	25 —$28^1/_2$	6	65	7	58
grochu białego	— — —	48 —52	12	76	13	83
„ zielonego	— — —	56 ——	14	89	—	—

Rubel po $30^1/_{12}$ sbr.

Królewiec, 27 lutego 1863 r.

Dowozy zboża na targach Anglji i Hollandji pokrywają zupełnie chwilowe potrzeby; Francja ze swoich zasobów sama jest w stanie sprzedawać. Ztąd tranzakcje zupełnie bez ożywienia i podwyższenie cen, o którem w ostatnim okolniku doniosłem; tylko kilka dni się utrzymało. Żegluga nasza jeszcze nierozpoczęta.

Dzisiaj płacono za szefel *).

	wagi.	złot. pols.		
Pszenicy czerwonéj	120—127—130	$34^1/_2$	$33^1/_2$	$40^1/_2$
„ pstréj . .	120—126—130	$34^1/_2$	29	$44^1/_2$
Żyta	119—120—124	$25^1/_2$	$26^1/_4$	27
Gro. biał. na paszę	— — —— —	$24^1/_2$	$25^1/_3$	
		najpiękniejszy		
„ dogotowania	— — —— —	$26^3/_4$	28	
„ szarego .	— — —— —	27	$30^1/_2$	
„ zielonego .	— — —— —	23	28	
Bobu.	— — —— —	$24^1/_2$	$26^1/$	28
Wyki	— — —— —	18	$21^1/_2$	
Jęczmienia małego	100—103—108	17	$17^1/_3$	20
„ dużego	106—109—114	18	19	$21^1/_2$
Owsa	76— 80— 86	14	14	$15^1/_2$

Siemienia lnianego cokolwiek sprzedano po dobrych cenach.

„ „ średnie 106 f. złp. 42.

Tymoteuszu 5 do 7 tal.—Rub. $5^1/_2$ do 7 r. 70 k. za cent.

Koniczyny czerwonéj zagranicznéj do 19 tal. Rsr. 20 kop. 90 za cent.

„ białéj krajowéj od 15 do 20 tal.—Rs. $16^1/_4$ do 22 rub. za cent.

Wełna bez ruchu.

FRYDERYK LAUBMEJER.
Agencja Domu Nadniemeńskiego w Królewcu.

*) Beczka litewska równa się ośmiu szeflom pruskim. Wartość 1 srebr. grosza pruskiego 3 kop. sr.

OD REDAKCJI.

Z powodu, iż niektóre urzędy pocztowe nie przyjmują posyłek pieniężnych do Wilna, Redakcja ma zaszczyt uprzedzić, iż życzący prenumerować Kurjera Wileńskiego mogą się zgłaszać z prenumeratą listownie, a pieniądze należne wysyłać późniéj, gdy urzędy pocztowe do ich przyjmowania otrzymają upoważnienie.

OGŁOSZENIA.

SPRZEDAJE SIĘ MAJĄTEK REMI w powiecie Oszmiańskim położony, odległy od Wilna wiorst 60, od Oszmiany wiorst 15, obszaru włók 116, chat 57. Bliższą wiadomość o majątku i warunkach sprzedaży, powziąść można u b. Sędziego W-go Justyna Spieholskiego w Oszmianie. 1—123

DEPO
Fotograficznych
preparatów czysto chemicznych i papierów rozmaitych do tejże fotografji, po cenach znacznie zniżonych w aptece A. SZERSZEWSKIEGO w Wilnie, a mając stosunki z temi zakładami za granicą, przyjmuje w komis sprowadzenie rozmaitych narzędzi fotograficznych. 1—126

Nakładem księgarni I. KRASNOSIELSKIEGO wyszedł w drugiém wydaniu piérwszy tom znakomitego dzieła ks. GUILLOIS:
WYKŁAD WIARY KATOLICKIÉJ.
Tom drugi jest już pod prasą. Cena prenumeracyjna 4 tomy rub. sr. 5, z przesyłką 6; dla Seminarjów zaś i kapłanów na 10 egzemplarzy jedénasty dołącza się bezpłatnie. Prenumerować można u wydawcy w Wilnie i we wszystkich znaczniejszych księgarniach. 1—124

W Domu pod N 424 przy ulicy Dominikańskiej Pokoje wielkie z meblami są do najęcia od 23 lutego bieżącego miesiąca i roku, oglądać można każdego dnia; wiadomość u miejscowego murgrabiego w tym domu. 1—118

ZAKŁAD ROLNICZY
ALBINA KOHNA i S. JUNGERA
w WILNIE.
przy ulicy Wielkiéj w domu JW. Marszałka Kosski N. 75.
Otrzymał w kommis znaczny zapas SZAREJ WYKI (Vicia Sativa) produkcji krajowej i odebrał jednocześnie transport originalny styryjskiej Koniczyny czerwonej (Trifolium pratense), któréj drugi transport wkrótce nadejdzie. Również dostał rzeczony zakład Koniczynę białą (Trifolium repens) w najlepszym gatunku. 1—115

DOBRA ZIEMSKIE
KRASŁAW
w gubernij Witebskiéj powiecie Dynaburskim, składające się z kilku folwarków, są do wydzierżawienia ogólnie lub folwarkami; bliższą wiadomość na miejscu w Krasławiu. 1—105

Ktoby z p. Fotografów, życzył przyjąć Operatora posiadającego dobrą metodę—na czas nieograniczony, lub też na stałe zamieszkanie, co zależy od umowy,—zechce zgłosić się do domu W. Sobotkowskiego pod N. 779 przy Zielonym moście nad Wiliją, od godz. 3 do 7-éj po południu. 1—117

Wypuszcza się w dzierżawę folwark KUCISZKI w Trockim powiecie o pół mili od Niemna i cztery mile od Stacji kolei żelaznéj; o warunkach dowiedzieć się można u Dziedziczki p. Mołochowcowéj przy Tatarskiéj ulicy dom Tymińskiego. 1—110

SYROP CHRZANOWY Z JODEM
przygotowany przez pp. Grimault i Spółkę aptekarzy w Paryżu, przy ulicy Feuillade N. 7, posiada dowiedzioną wyższość nad
Tranem Rybim.
Według świadectw wielu lekarzy ordynujących w szpitalach Paryzkich, świadectw zamieszczonych w metodzie użycia tego lekarstwa, jak również na zasadzie licznych pochwał kilkunastu Akademij medycznych, syrop ten nierównie pomyślniejsze sprawia skutki w tych słabościach, gdzie zażywanie Tranu rybiego dotąd przepisywano. Leczy on słabości piersiowe, szkrofuły, lymfatyzm, bladość cery, rozmiękłość ciała, apetyt przywraca, czyści krew i odnawia cały organizm człowieka, jednem słowem jest on najsilniejszym ze wszystkich środków krew oczyszczających, jakie do dziś odkryte zostały. Nie utrudza on żołądka, jak jodan potasium, lub jodan żelaza, ale nadewszystko nieocenionym jest dla dzieci szkrofulicznych i cierpiących na gruczoły. Słynny doktor *Cazenave*, ordynujący w szpitalu św. Ludwika w Paryżu, zaleca to lekarstwo szczególniéj w cierpieniach skórnych łącznie z pigułkami noszącemi jego nazwisko. W téj saméj aptece w Paryżu znajduje się najprzedniejszy Elixir Pepsiny, p. Corvisart, nadwornego d-ra Cesarza Napoleona. Elixir ten używa się przeciw upartéj i zastarzałéj niestrawności, zapaleniu i nabrzmieniu kiszek, boleściom żołądka, a głównie uspakaja wymioty ze stanu ciąży pochodzące. 6—21

SYROP Z NADFOSFORANU
(d'Hypophosphate) Wapna.
D-ra CHURCHILL.
przygotowany przez pp. Grimault et Comp. aptekarzy w Paryżu.
Na słabości piersiowe.
Jest to nowe przedniego smaku lekarstwo, uśmierza najuporczywszy kaszel, koklusz, katar, grypę. Leczy wybornie rozjątrzenie płuc i nieocenione sprawia skutki w cierpieniach suchotników. Działanie tego syropu uśmierza i łagodzi najnieznośniejsze kaszle; pod jego wpływem potnienie nocne ustaje i chory wkrótce odzyskuje zdrowie, czerstwość i tuszę normalną. 5—779

Pigułki z roślin
p. CAUVIN,
Aptekarza—chemika, ucznia szkoły wyższéj w Paryżu, przy placu tryumfalnéj Bramy N. 10.
Cena pojedyńczych o 30 pig. 50 kop. podwójnych o 60 pigułkach k. 90.

Pigułki te pomagają trawieniu pokarmów są toniczne i krew czyszczące. Użycie ich łatwe, a skuteczność niezawodna. Są jedynym środkiem przeciw niestrawności, złym humorom, ostrości krwi a najlepszém lekarstwem na powrócenie do normalnego stanu funkcij żywotnych. Przygotowane wyłącznie z roślinnych substancij wzmacniają kiszki i trzewa, czyszczą nie utrudzając żołądka i nie osłabiając żadnego z organów ciała. Użycie ich nie wymaga ani djety, ani osobnego napoju; pod tym względem są one jednym z najdogodniejszych i najskuteczniejszych środków czyszczących, dotąd znanych; i dla tego w słabościach gwałtownych, a zwłaszcza chronicznych, jak zamulanie żołądka, astma, mocny katar, liszaje, migrena, ból głowy, szkrofuły i t. d. pożądany sprawiają skutek.

Wartość pigułek p. Cauvin w dwóch słowach da się skreślić: „przywracają zdrowie.“ 6—755

Прибывшіе въ Вильно съ 20 по 22 февраля 1863 г.

ГОСТИННИЦА НИШКОВСКИ. Пом.: Іосифъ Галко; Стан. Козеллъ; Викт. Коморовски; г-жи: Емилія Андржейковичъ съ семействомъ, Гортензя Галко съ дочерьми, Анета Грегоровичъ, Констан. Вѣрвичъ, Кон. Ранжаръ, Елисавета Цибульска; штабсъ-кап. Міансаровъ; чинов. комис. Запольски; инж. капит. Клочковски; дворян. Димитръ Базановъ; агрономъ Эдвардъ Вейсъ.

ГОСТИННИЦА ПОЗНАНСКИ. Стат. сов. Аггеенко; пом.: Людвигъ Бениславски, Емиліянъ Имбра, Адамъ Сержпутовски и Осипъ Томашевичъ; инж. подполк. Кон. Куницки съ женою; полков. Юлія Солецка съ сестрою Софіею Лыковую; пор. Корсунъ 1-й; прап. Брохоцки.

Przyjechali do Wilna od 20 do 22 lutego 1863 r.

HOTEL NISZKOWSKI. Obyw.: Józef Hałko; Stan. Koziełł; Wiktor Komorowski; panie: Emilja Andrzejkowiczowa z rodziną, Hortensia Hałkowa z córkami, Aneta Hrehorowicz, Kon. Wierwicz, Kon. Ranżar, Elżbieta Cybulska; szt.-kap. Miansarow; urzędnik komis. Zapolski; Inż. kap. Kłoczkowski; dworz. Dymitr Bazanow; agronom Edward Wejs.

HOTEL POZNAŃSKI. Radca stanu Aggiejenko; ob.: Ludwik Benisławski, Emiljan Imbra, - Adam Sierzputowski, Józef Tomaszewski; Inż. podpółk. Konst. Kunicki z żoną; półkow. Juljan Solecki z siostrą Zofją Łykową; porucz. Korsun 1-szy; podpor. Brochocki.

Одобрено Ценсурою. 22 Февраля 1863 г. Вильно.

W drukarni A. H. Kirkora.